

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Komunální volby a politický proces v Náchodě

Vypracovala: Bc. Chadimová Michaela

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Michaela Chadimová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Hradec

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Komunální volby a politický proces v Náchodě**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Lokální demokracie (teoretické vymezení)
4. Charakteristika obce
5. Političtí aktéři a občanská participace v obci
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

V Praze dne: 12. 1. 2010

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Balík, S. Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností. Brno: CDK, 2008.

Baštecká, L. Čáp, R. Čížek, J. Vývoj městské samosprávy v Náchodě. Náchod: Město Náchod, 2007.

Fiala, P. Strmiska, M. Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody. Brno: CDK, 2005.

Filip, J. Schelle, K. Právní úprava voleb do obecních zastupitelstev. Zlín: Živa, 1994.

Klíma, M. Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha: Radix, 1998.

Krejčí, O. Nová kniha o volbách. Praha: Professional Publishing, 2006.

Outlý, J. Šaradín, P. Studie o volbách do zastupitelstev v obcích, Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Čopík, Ph.D.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

L.S.

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Komunální volby a politický proces v Náchodě" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Náchodě dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala nejen za vedení mé diplomové práce, ale i za cenné rady a pomoc Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D.

Dále bych chtěla poděkovat za poskytnutí potřebných údajů pracovníkům Úřadu práce Náchod, za rozhovor panu starostovi města Náchoda Janu Birkemu, zastupiteli Jiřímu Rudolfovi a Liboru Fiedlerovi.

KOMUNÁLNÍ VOLBY A POLITICKÝ PROCES V NÁCHODĚ

COMMUNAL ELECTIONS AND POLITICAL PROCESS IN THE MUNICIPALITY OF NACHOD

SOUHRN

Předkládaná diplomová práce se zabývá politickým procesem v pohraničním městě Náchod, analyzuje komunální volby, které jsou základem tohoto procesu. První část je teoretickým vstupem do problematiky politického procesu v historických souvislostech, popisuje základní rámec voleb a fungování samosprávy po roce 1990. Cílem praktické části je popsat socioekonomickou situaci města a stav její samosprávy. Představit nejvýraznější aktéry místní politické reprezentace. Analyzuje výsledky jednotlivých voleb, největší pozornost je věnována posledním volbám z roku 2010 a stávajícímu volebnímu období, protože to se aktuálně občanů Náchoda dotýká nejvíce.

SUMMARY

Submitted thesis put mind to political process in a frontier town of Náchod, analyzes the local elections, which are the basis of this process. The first part is theoretical input into issues of the political process in a historical context, the basic framework of communal election and functioning government since 1990. Aim of the work is to describe the socio-economic situation of the town and the his autonomy. Stage actors most local political representation. Analyzes the results of the elections, most attention is paid to the last election in 2010 and the current election season, because this is currently the most concerned citizens Nachod.

KLÍČOVÁ SLOVA

Komunální volby, politický proces, samospráva, politická strana, zastupitelstvo, volební program, volební výsledky, volič, volební systém, koalice, obec

KEY WORDS

municipal election, political process, autonomy, political party, local council, election platform, election returns, voter (elektor), the system election, coalition, cummunity

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	11
3	LOKÁLNÍ DEMOKRACIE - TEORETICKÉ VYMEZENÍ	13
3.1	Revoluční rok 1848	13
3.2	Správní vývoj v ČSR v letech 1918-1989	15
3.2.1	Období „První republiky“	15
3.2.2	Období „Druhé republiky“ a nacistické okupace	18
3.2.3	Poválečné období do roku 1948	20
3.2.4	Politický systém Československa 1948-1968	22
3.2.4.1	Státní správa a „samospráva“	23
3.2.5	Politický vývoj let 1969-1989	24
3.3	Politický proces od roku 1989 až po současnost	26
3.3.1	Transformace veřejné správy a obnovení obecní samosprávy	26
3.3.1.1	První krok stabilizace – volby 1990 a 1992	27
3.4	Státní správa vs. samospráva v současnosti	29
3.4.1	Územní působnost	30
3.4.2	Obec a její orgány	30
3.5	Zákonný rámec komunálních voleb od roku 1990 po současnost	32
3.5.1	Volební chování občanů a úloha politických stran	34
3.5.2	Kandidátní listiny	36
3.6	Vytváření koalic na komunální vs. na celorepublikové úrovni	37
3.6.1	Druhy koalic a politické chování dle velikosti obcí	38
3.7	Financování obcí	40
4	CHARAKTERISTIKA OBCE	43
4.1	Historický vývoj města od 1848 do současnosti	43
4.2	Základní údaje o městě	46
4.2.1	Základní demografické údaje z historie do současnosti	48
4.2.2	Ekonomické údaje	49
5	POLITIČTÍ AKTÉŘI A OBČANSKÁ PARTICIPACE V OBCI	51
5.1	Opětovné počátky demokracie a první svobodné volby v Náchodě	51

5.1.1	Vývoj obnovené městské samosprávy „od revoluce k reformě veřejné správy“	52
5.2	Participace občanů v místní politice	54
5.2.1	Volební účast a její možné proměny	56
5.2.2	Nezávislí kandidáti jako symbol komunální politiky	58
5.3	Nejvýraznější politické subjekty působící v náchodském zastupitelstvu	61
5.3.1	Občanská demokratická strana	61
5.3.2	Česká strana sociálně demokratická	62
5.3.3	Patrioti Náchoda	63
5.3.4	TOP 09	64
5.3.5	Křesťanská a demokratická unie – československá strana lidová	65
5.4	Komunální volby 2010	66
5.4.1	Povolební vyjednávání a utváření koalic	70
5.4.1	Ustavující zasedání a programové prohlášení	72
6	ZÁVĚR	75
7	SEZNAM LITERATURY	78
8	PŘÍLOHY	82

1 ÚVOD

Hlavní myšlenkou této práce je vyzdvihnout význam samosprávy a politického procesu na komunální úrovni. Život obyvatel v obcích a regionech z pohledu politického zůstává většinou na okraji zájmu a v určitém stínu za politickým procesem na národní úrovni. Národní úroveň politiky má na politiku komunální jistě velký vliv, ale při bližším zkoumání vystupuje na povrch mnohem silnější pozice a vliv komunálních politiků, jejichž rozhodnutí se obyvatel dané obce přímo a citelně dotýkají.

K přibližnému nastínění vývoje územní samosprávy se práce v úvodu zabývá popisem politického vývoje v českých zemích od počátků v roce 1848 až do současnosti. Zároveň přibližuje současný zákonný rámec komunálních voleb a s ním související volební chování občanů a jejich účast na komunální politice, která je nejdůležitější, protože díky ní je možné dělat jasné a rychlé změny v nevyhovující politické reprezentaci. Tuto možnost si však uvědomuje stále méně občanů.

V komunální politice stejně jako v té parlamentní a celorepublikové probíhá souboj politických stran, sdružení a navíc ještě na obecní úrovni mnohdy významných nezávislých kandidátů. Kandidáti a politici nejsou natolik anonymní jako ti z vyšší politické hierarchie. Hrají zde tedy větší roli osobní sympatie a popularita kandidáta, než jeho politická reprezentace. Na komunální úrovni voliči přesně vědí, koho volí a bytostně se jich dotýká rozhodnutí politické reprezentace města. Mnohdy nezáleží ani tak na programu jednotlivých stran, jako na obecné znalosti toho, co je konkrétní osoba schopná a ochotná pro dané město udělat. Zajímavé je, že koalice, které se na komunální úrovni tvoří, jsou na parlamentní úrovni téměř nemyslitelné. Rozhodnutí zvoleného zastupitelstva obce ovlivňuje každodenní život jejích obyvatel a v porovnání s parlamentní politikou se projevují rychleji a výrazněji, ač v omezené působnosti. Proto by měl být zájem politologů směřován, minimálně stejnou měrou jako na celostátní úroveň, i na úroveň místní. Je však pravdou, že oblast komunální politiky zaznamenává v poslední době stále větší růst zájmu, což jistě souvisí s rozšiřující se decentralizací politické moci.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Tématem práce, jak již název napovídá, je přiblížení politického procesu a komunálních voleb v konkrétní obci (město Náchod v Královéhradeckém kraji). K pochopení je vhodné znát historické souvislosti, které předcházely aktuálnímu stavu komunální politiky.

První část práce se tedy zabývá přiblížením počátků vývoje územní samosprávy v souvislostech s vývojem celostátním. Vzhledem k měnícím se způsobům vlády a státního uspořádání se toto srovnání jeví jako důležité. Tento vývoj má práce ucelit do jedné publikace. Zároveň se zde popisují zákonitosti komunálních voleb, tvorba koalic na této nejnížší úrovni politického rozhodování. Pravidelně pořádané volby do zastupitelských sborů dávají občanům daného města možnost ovlivňovat a měnit politickou reprezentaci v jejich městě a jsou vlastně základním pilířem zastupitelské demokracie. Komunální volby jsou tedy základním nástrojem, který občané mohou používat k prosazení svých názorů na místní politiku. Málomocný volič si tuto možnost uvědomuje. K pochopení významu komunální politiky je tedy nutné se na tuto záležitost podívat i z pohledu právě zmiňovaného řadového občana a nejlépe vzít příklad konkrétního města, jeho vývoje a aktuální socioekonomické a politické situace. Na praktickou stránku věci se tato práce zaměřuje z pohledu občanů východočeského města Náchoda. Jde o příhraniční oblast sousedící s Polskem, která má dlouhou průmyslovou tradici. Ta ovšem začala stagnovat v 90. letech dvacátého století, kdy se nejvýznamnější podniky postupně dostaly do vážných hospodářských potíží, což se odrazilo na socioekonomické situaci celého regionu.

V rámci tématu práce byly zvoleny následující cíle:

1. Charakterizovat a vyhodnotit hlavní socioekonomické ukazatele města.
2. Představit a charakterizovat nejvýznamnější aktéry politického procesu v obci.
3. Analyzovat a popsat změny v politické reprezentaci a jejím rozhodování po volbách a s tím spojené volební chování a participace občanů v místní politice.

„Samotná komunální politika je oblastí mnohohvrstevnatou a obtížně uchopitelnou. Proto je zapotřebí využít celou řadu metod. V současné politologii si lze všimnout dvojího způsobu výzkumu. Jeden z nich upřednostňuje pohled shora. Jeho předním představitelem je P. Šaradín, mezi jehož výzkumná témata patří podpora parlamentních či neparlamentních stran na komunální úrovni jako celku a v územním rozvrstvení (za měrnou jednotku považuje okres) míra volební účasti apod. Tato linie výzkumu v zásadě nezohledňuje míst-

ní specifika a pohlíží na komunální politiku jako na skutečně nejnižší patro politiky jako celku. Druhá výzkumná větev spíše respektuje tvrzení P. Fialy, že komunální politika má tolik podob, kolik je obcí. Význam tohoto přístupu, mezi jehož představitele patří Petr Jüptner či Stanislav Balík, pak je spíše metoda jednotlivých případových studií, na základě kterých teprve bývají opatrně konstruována zobecňující tvrzení. Tento přístup je značně náročný a nevystačí si pouze s daty Českého statistického úřadu. Je zřejmé, že kvalitní výzkum nelze v dnešní době provádět bez *participativního pozorování*¹. Uplatnění, ale naleznou i zbývající dvě vyšetřovací techniky: dotazování a obsahová analýza. Výzkum vyžaduje kombinaci kvantitativních i kvalitativních metod. Stejně tak může být kombinována srovnávací a případová studie.“²

Práce je rozdělena na dvě části. V té první jsou obecně a stručně popsány základní mezníky vývoje politického procesu od roku 1848 do současnosti. Dále se blíže zabývá transformací veřejné správy po zlomovém roce 1989, prvními svobodnými volbami a dnešními zásadami komunálních voleb a samosprávy na území naší republiky. V této části je použito především odborné literatury, internetových článků a zdrojů dat k názorným ukázkám například v podobě grafů a tabulek.

Druhá část má povahu případové studie. Popisuje již konkrétně zvolenou obec z hlediska demografického, ekonomického a historického, dále analyzuje průběh posledních komunálních voleb, jejich výsledky a povolební chování aktérů. Ke sběru dat byly použity základní techniky - studium dokumentů (novinových článků, internetových článků, ročníků, předvolebních programů), odborné literatury s vazbou na Náchodsko - jeho historii i současnost. Dále dotazování (rozhovory s čelními představiteli náchodské politické scény) a analýza dat. Při jejich sběru byly využity především veřejně přístupné databáze Českého statistického úřadu, dále také poskytnuté údaje Úřadem práce v Náchodě. V práci je dále použita srovnávací metoda, především v části pojednávající o volbách. Všechny tyto metody byly podstatné při naplňování výše uvedených cílů.

Diplomová práce vychází z bakalářské práce na téma Politický život v Náchodě, obhájené v roce 2009 na ČZU v Praze, zároveň ji prohlubuje a konkretizuje.

¹ Participativní pozorování, jinak řečeno zúčastněné pozorování, je metoda sociálně-vědního výzkumu, při které se pozorovatel stává účastníkem děje v přirozených podmínkách, resp. mnohé znalosti lze jen těžko získat bez podrobnější znalosti daného prostředí. Data jsou sbírána neformálně a vystupování vědce je jako v přirozeném společenském životě.

² Fiala P., Strmiska M., Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody, Brno CDK 2005, s. 163-168

3 LOKÁLNÍ DEMOKRACIE - TEORETICKÉ VYMEZENÍ

3.1 Revoluční rok 1848

Rokem 1848 začaly pro Rakousko důležité změny. Ty měly vyřešit složitou národnostní otázku v habsburské monarchii, kam tehdy patřily i české země. Zejména z pohledu národnostní otázky a nově se vytvářející buržoazie byla revoluce dost zásadní. V letech 1848 – 1918 došlo k zásadní proměně středoevropské politiky a společnosti. Samotný rok 1848 přinesl zrušení poddanství a vrchnostenské správy. „Před revolucí byla veřejná správa realizována ve druhé, třetí a čtvrté instanci orgány nestátními. Šlo o města s regulovanými magistráty a pozemkové vrchnosti. Určitá samospráva se rozvíjela už od počátků městského zřízení v královských a věnných městech, kde ji reprezentovali konšelé tvořící městskou radu. Ve venkovských obcích a některých poddanských městech byla role samosprávy velmi omezena, hlavními představiteli byli rychtáři.

Slet událostí od 2. března 1848 měl za následek přinucení panovníka k podpisu konstitučního patentu, kterým vyhlásil ústavní zřízení v Rakousku. Dále byla jmenována první ministerská rada (vláda), této radě měl předsedat prezident, kterého určil panovník. Důležitým datem je 7. 9. 1848, kdy byla zrušena robota a poddanství.

„Zásadním způsobem podobu městské samosprávy ovlivnily již reformy Josefa II. Původní městské rady byly nahrazeny tzv. regulovanými magistráty, které se skládaly ze zkušených (pouze právnický vzdělání, byli placeni) a nezkušených radních (voleni z řad měšťanů, za svoji funkci nebyli placeni).“³

„Zánikem starého politického systému v letech 1848-1849 započal v habsburské monarchii vlastní proces buržoazní revoluce. V mocenskopolitické sféře musel stát akceptovat princip samosprávy a postupně se měnit tak, aby zaručil formující se buržoazii přiměřený podíl na moci v ústavních podmínkách. Tyto podmínky měla splnit nejdříve dubnová, později březnová ústava, které postavily základy rakouskému konstitucionalismu.“⁴ Zásady, na nichž byl postaven první obecní zákon v habsburské monarchii, obsahovaly

³ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, Grada 2010, s. 21

⁴ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*, Lidové Noviny 2005, s. 241-242

valo IV. oddělení říšské ústavy z března 1849 (tzv. Stadionova ústava). Zřízením obecní samosprávy se městům i obcím otevřela možnost samostatně se rozvíjet dle svých potřeb bez diktátu zvenčí, otevřel se prostor pro komunální politiku. Ovšem za předpokladu, že se jejich představitelé budou řídit danými zákonnými normami. V první právní úpravě o obecním zřízení z roku 1849 byla zapsána památná věta: „*Základem svobodného státu je svobodná obec.*“ Zákon rozeznává tři druhy obcí: místní, okresní a krajskou. Zároveň již rozlišuje dvojí působnost: přirozenou (samostatnou) a přenesenou. Obecními orgány byly výbor a představenstvo. Výbor byl volen občany na tři roky a ten si ze svých řad volil obecní představenstvo (purkmistr a minimálně dva radní).“⁵

“S novou ústavou v únoru 1861 přišel v březnu i nový zákon o uspořádání obecních záležitostí. Nové obecní zákonodárství se od dosavadního prozatímního obecního zřízení nijak významně nelišilo. První muž obce již nebyl nazýván purkmistrem, ale starostou (resp. představeným). Zákon umožňoval spojení obcí pro společné záležitosti, dnes známé jako svazek obcí. Do obecních orgánů se v době monarchie volilo na základě veřejného, přímého, nevšeobecného a nerovného hlasovacího práva. Byla uplatňována představa, že do veřejných záležitostí v obci může zasahovat ten, kdo se podílí na jejich financování. Navíc hlas toho kdo se podílel více měl větší váhu. Právo být zvoleni měli občané mužského pohlaví, kteří měli právo volit a dosáhli 24 let.“⁶

„Celý revoluční proces byl ve druhé polovině šedesátých let úspěšně dovršen především německou liberální buržoazií na úkor buržoazie ostatních národností. Německá buržoazie však musela ustoupit maďarským liberálům a smířit se s ideou dualismu uzákoněného v roce 1867. Politický program českého měšťanstva spojeného s konzervativní šlechtou a vycházející z myšlenky českého státního práva skončil neúspěchem.“⁷

⁵ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, Grada 2010, s. 20-21

⁶ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, Grada 2010, s. 22-23

⁷ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*, Lidové Noviny 2005, s. 242-243

3.2 Správní vývoj v ČSR v letech 1918-1989

ČSR byla natolik ovlivněna děním během I. světové války, že se to zákonitě projevilo na celkové organizaci a duchu veřejné správy nového státu. Ten vznikl 28. října 1918, díky cílevědomému úsilí skupiny českých a slovenských politiků, především Tomáše Garrigue Masaryka, Edvarda Beneše a Milana R. Štefánika.

3.2.1 Období „První republiky“

Podobu politického programu se podařilo zformovat během čtyři roky trvajícího válečného konfliktu. Ten přinesl atmosféru kulturního rozvratu a duchovní krize, i proto v mezinárodních vztazích panoval názor, že harmonickou budoucnost je možné zajistit pouze systémovým zabezpečením míru. Období tzv. První republiky představuje dobu od vzniku samostatného Československa až po Mnichovskou dohodu, která tuto éru ukončila.

„Mezi nejvýznamnější znaky patřila vize samostatného, nově budovaného demokratického státu s republikánským konstitučním zřízením a atributy ideálu moderní demokracie. Dále potom aplikace ideje jednotného československého národa a v neposlední řadě určení politických úkolů jako bylo přijetí ústavy a příprava voleb.“⁸

„První právní normou nového státu, kterou přijal Národní výbor, se *stal recepční zákon*, později publikován pod č. II/1918 Sb. Protože se buržoazie snažila za každou cenu zachovat kontinuitu, podle nového zákona zůstávají v platnosti i původní zákony a nařízení, což stálo trochu v protikladu proklamovaného vyvázání se z rakousko-uherské minulosti. Absence ústavy a tím nezakotvenost institucionálního systému bylo vyřešeno 13. 11. 1918 tzv. prozatímní ústavou, která byla novelizována v květnu roku 1919.

Správní aparát se určitým způsobem odlišoval od starého rakouského správního systému. Bylo to zejména *zpolitizováním* veřejné správy ve smyslu politického stranictví. Pro první republiku nebyl již typický apolitický byrokrat, nýbrž byrokrat mající v kapse jednu nebo více legitimací různých politických stran. Dalším výrazným rysem prvorepublikové správy byla její *demokratizace*. Nejvýrazněji se projevovala v nejnižším stupni územní samosprávy, neboť do obcí se od roku 1919 volilo podle zásad všeobecného, přímého, rovného a tajného hlasovacího práva na základě poměrného zastoupení (dle zákona

⁸ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 49

75/1919 Sb.). Ani zde však nebyla tato demokratizace zcela důsledná, jak to dokazuje existence obecních finančních komisí, limitujících usnesení obecních orgánů.“⁹ Rozhodující síly politického systému před válkou nepomýšlely na rozšíření volebního práva a stále se držely zásady, že do obecních záležitostí mají právo mluvit pouze ti, kteří přispívají na udržování obecního hospodářství.

„Pod tlakem mas ovšem začaly uvažovat o určitých ústupcích a již 6. 11. 1918 se konala porada Národního výboru, která se usnesla na co nejrychlejší novelizaci. Volební řád byl výsledkem dohody občanských stran se sociální demokracií a přinášel značnou demokratizaci. Přiznal všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, mužům i ženám, které měly v obci alespoň tři měsíce trvalé bydliště, nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiznávalo od 26 let věku a kandidát musel v obci bydlet alespoň rok. Volební právo právnických osob zaniklo. Volební období bylo nyní čtyřleté, v roce 1933 bylo ale prodlouženo na šest let, údajně proto, aby délka volebního období v obcích odpovídala volebnímu období okresních a zemských zastupitelstev.“¹⁰ Byl používán volební systém poměrného zastoupení, který byl považován za klasickou volbu. Dále se využívalo volby dle zásady relativní většiny, to bylo typické především pro obce do 700 obyvatel. Poslední možností bylo ustavení zastupitelstva bez volby a to v případech, kdy kandidovalo tolik kandidátů, kolik bylo členů zastupitelstva. Obecní zastupitelstvo nahrazovalo dřívější obecní výbor a skládalo se z 9-60 členů podle počtu obyvatel obce. Zastupitelstvo volilo ze svého středu obecní radu, skládala se ze starosty, jeho náměstka, příp. náměstků. Počet radních činil jednu třetinu ze zastupitelstva. „Podle volebního zákona platila volební povinnost, pokud se někdo bez omluvy nedostavil k volbám, mohl být příslušnými orgány potrestán pokutou až do výše 500 Kč. V případě neuhrazení mohl být trestán vězením do jednoho měsíce.“

„Skutečným startovním bodem suverénního československého konstitučního života, který dal normativní podobu politickému systému ČSR, se ovšem stala *únorová ústava*. Ta rozvedla zásady obsažené v ústavě prozatímní. Její koncept byl vypracován během roku

⁹ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 331-332

¹⁰ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 376

1919 a na začátku roku 1920. Ústava byla přijata 29. 2. 1920. Až do roku 1938 se ústava měnila či doplňovala jen výjimečně.“¹¹

„Co se týče státní správy a samosprávy, její vlastní reforma byla realizována roku 1920 zákonem o zřízení župních a okresních úřadů. Toto uspořádání zcela likvidovalo dosavadní historické zemské členění, např. legislativní pravomoci dřívějších zemských sněmů byly centralizovány. Československé území mělo být rozděleno na 22 žup v čele s župany, které by volila vláda. V župách měla fungovat proporčně volená zastupitelstva. Župy se dále dělily na okresy, v jejichž čele stáli okresní náčelníci. Tato struktura byla hojně kritizována, hlavně kvůli centralizaci, přílišné byrokratizaci a nenaplnění slovenských autonomistických představ. V českých zemích byl odpor vyvolán z nacionálních pozic, kdy především strany národně demokratické poukazovaly na to, že nejméně dvě župy by byly téměř v rukou německého obyvatelstva. Župní zákon nakonec nenabyl účinnosti v celé své komplexnosti: v platnost vstoupil v lednu roku 1923, ovšem pouze na území Slovenska, kde bylo zřízeno šest žup, dvě města s regulovaným magistrátem a 79 okresů. Toto nejednotné uspořádání odolávalo až do roku 1927, kdy došlo k reorganizaci, zrušení žup a obnovení zemí. Vznikly čtyři zemské obvody s nižšími správními jednotkami okresy a obcemi: český se 103 okresy, moravskoslezský se 45 okresy, slovenský se 79 okresy a podkarpatsko-ruský s 12 okresy. Oproti roku 1918 byly země pouze čtyři: zrušena byla samostatná Země slezská. V čele zemí stály zemské úřady se svými zastupitelstvy, ta byla z dvou třetin volená a z jedné třetiny jmenována ministrem vnitra a vládou.“¹²

„V systému První republiky byly aplikovány v podstatě všechny standardní znaky demokratické státní formy:

- Komplettní soubor lidských práv a svobod
- Idea právního státu ve smyslu rovnosti občanů před zákonem
- Princip plurality
- Zastupitelská soustava s tradičními republikánskými institucemi
- Klasický princip dělby moci
- Parlamentarismus

¹¹ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 50-51

¹² Krejčí O., Nová kniha o volbách, Professional Publishing Praha, 2006, s. 210

- Tržní ekonomika a garantování soukromého vlastnictví – daný model byl ovšem po světové hospodářské krizi přelomu 20. a 30. let diktován keynesiánstvím, posilujícím roli státu¹³

3.2.2 Období „Druhé republiky“ a nacistické okupace

Státní formu tzv. Druhé republiky je kvůli jejímu krátkému trvání těžké, přesně definovat. Jisté je, že pod tlakem mezinárodní situace došlo k postupnému opuštění prvorepublikových demokratických tradic.

„Tzv. Druhá československá republika (RČS) představuje éru počínající Mnichovskou konferencí (30. 9. 1938) a končící v polovině března 1939, kdy se ztráta státní suverenity projevila :

- Vytvořením samostatného Slovenského státu (14. 3. 1939)
- Obsazením zbytku území RČS hitlerovským Německem (15. 3. 1939)
- Zřízením Protektorátu Čechy a Morava (16. 3. 1939)

V tomto období došlo v souvislosti s mezinárodním nátlakem k okleštění historického území českých zemí a Slovenska, nucenému vystěhování slovanského obyvatelstva z pohraničních oblastí a narušení ekonomického potenciálu země.¹⁴

Po odstoupení E. Beneše byl 30. 11. 1938 za prezidenta zvolen E. Hácha, který se v reakci na vývoj situace v republice rozhodl jet do Berlína. Na základě výsledků z jeho jednání došlo k okupaci zbytku území RČS. Druhorepublikový systém byl fakticky zlikvidován vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. „Hitlerův výnos z 16. března 1939 stanovil, že protektorát je autonomní a spravuje se sám. Vykonává svá výsostná práva náležející mu v rámci protektorátu ve shodě s politickými vojenskými a hospodářskými potřebami říše. Tato výsostná práva měla být vykonávána vlastními orgány a vlastními úřady s vlastními úředníky.“¹⁵ Z hlediska státovědy a mezinárodního práva se nejednalo o klasic-

¹³ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 47

¹⁴ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 83

¹⁵ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 405

ký protektorát, ten formuloval vnitrostátní stav. Nepředstavoval ale žádný mezinárodně-právní vztah, tudíž byl spíše vazalským státem, zbaveným mezinárodní subjektivity. Hlavou autonomní správy byl tzv. státní prezident, který potřeboval k výkonu své moci důvěru vůdce a říšského kancléře. Říšské zájmy v protektorátu zastával říšský protektor, ten jako zástupce vůdce a zmocněnec říšské vlády měl za úkol hlídat dodržování politických směrnic vůdce.

„Nacisté vybudovali během velmi krátké doby dokonalý systém politických úřadů, justice a policie. Hlavním a konečným cílem byla likvidace českého národa a osídlení našeho území německými občany a maximální využití lidských sil pro válečné potřeby.“¹⁶

Obrázek č. 1: vzor vyhlášení stanného práva tentokrát z roku 1920

zdroj:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Stanné_právo

http://cs.wikipedia.org/wiki/Stanné_právo, dne 15. 11. 2010

vytvořen domácí odboj, který po podzimních demonstracích roku 1939, kdy došlo k uzavření českých vysokých škol a pohřbu J. Opletala, změnil svoji původní aktivitu na

„V tomto období byly přítomny a rozvinuty v podstatě všechny klasické rysy totalitarismu: oficiální vše vysvětlující ideologie, totální cenzura, úplná kontrola státu nad ekonomikou (včetně částečného omezení soukromého vlastnictví), vzhledem k válečnému stavu logický absolutní monopol státu na kontrolu, výrobu a využití prostředků ozbrojené moci a v neposlední řadě psychický a fyzický teror obyvatelstva prostřednictvím tajné policie. Permanentní perzekuce primárně zaměřená na některé sociální, profesní a národnostní skupiny (inteligence, bývalí členové politických stran, důstojnický sbor, zednáři, židé, cikáni). Tyto všední reálie zaznamenaly úplné potlačení základních lidských práv a svobod. Mj. došlo i k rozdělení obyvatelstva na *německé příslušníky* a na *druhořadě* (osoby s protektorátní příslušností). Termín totalitní systém se tak jeví jako zcela odpovídající. Co se týče politického vývoje, o něm se v této šestileté okupační éře nedá příliš mluvit. Protektorát byl omezen na direktivně správní a nátlakové kroky okupačních úřadů. Proti tomuto zřízení u nás byl

¹⁶ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 406

pasivní stagnaci. V roce 1940 byla vytvořena organizace domácího odboje – Ústřední vedení odboje domácího. Jako vrcholný odbojový orgán byl zvolen Národně revoluční výbor, který byl po krátkém působení zlikvidován v září 1941. V té době byl jmenován zástupcem říšského protektora R. Heydrich, který zavedl stanné právo a represe proti civilnímu obyvatelstvu. O měsíc později došlo k prvnímu transportu židovského obyvatelstva z Prahy. 27. 5. 1942 došlo k atentátu na R. Heydricha, po kterém bylo opět vyhlášeno stanné právo. Ještě v témže roce došlo k vyhlazení Lidic a Ležáků.¹⁷

Česká veřejnost byla událostmi spojenými se vznikem protektorátu dosti zasažena, což vedlo k jejímu téměř úplnému sjednocení do jedné organizace nestraničského charakteru - Národní souručenství. Ve skutečnosti to byl padesátičlenný výbor, jehož předsedu jmenoval prezident Hácha. Snahou bylo eliminovat dříve zkompromitované osoby. Tato personální selekce měla za následek prosazování kolaborujících živlů. K nacizaci však nedošlo.

„Žádná doba nesvobody nepřeje samosprávě. Existuje rovněž souvislost mezi demokracií a samosprávou, ohrožení či zánik demokracie se projevuje ztrátou práva komunit na samosprávu. Období protektorátu bylo charakteristické silným potlačováním všech samosprávných orgánů, obecních nevyjímaje. Doposud fungující územní samospráva přestala v období protektorátu existovat. Samosprávné sbory buď zanikly, nebo ztrácely působnost ve prospěch výkonné moci a státních orgánů. Prakticky ve všech obcích nad 3000 obyvatel byla rozpuštěna obecní zastupitelstva a jejich místo zaujali dosazení úředníci vedoucí.“¹⁸

3.2.3 Poválečné období do roku 1948

„Politický systém Československa prošel v letech 1945-1948 prudkým vývojem. Počátky režimu je nutné hledat ještě během války a to v roce 1943, kdy E. Beneš uzavřel v Sovětském svazu smlouvu o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR.“¹⁹ I když představitelé československého exilu v Londýně a domácího odboje předpokládali nepřerušeni kontinuity První republiky, již během války se ukazovalo, že

¹⁷ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 98-99

¹⁸ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 33

¹⁹ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 118

pokračovat v ní nebude možné. Jednak se zde prosazovalo přesvědčení podporované hlavně komunisty o nutnosti poválečných reforem a pak bylo nutné brát na vědomí nové postavení Slovenska.

Již v prvním roce po válce, byly položeny základy pro politický systém dalších čtyř desetiletí (omezení politické soutěže, konfiskace majetku a jeho znárodnění, devastace střední třídy, likvidace samosprávy atd.). V následující zhruba roční etapě došlo k opětovnému zisku sebevědomí nekomunistických stran, ale současně k důkladné infiltraci KSČ do rozhodujících státních institucí. Závěrečná fáze a události února 1948 potvrdily převahu komunistů. Velice rychle byly zvoleny Akční výbory Národní fronty, což urychlilo procesy započaté před jejich ustavením.

Tzv. Třetí republiku vystihují především dvě události a to znárodnění a odsun neslovenského (německého) obyvatelstva. Počet odsunutých Němců se pohybuje nad hranicí dvou milionů a znamenal zisk rozsáhlé podpory tehdejšího režimu, vzhledem k pocitu odčinění všech traumatizujících zkušeností z války a okupace nacisty.

Ve funkci prezidenta byl po skončení II. světové války potvrzen E. Beneš a v roce 1946 byl i znovu zvolen. Jeho funkce byla klíčová vzhledem k rozsáhlým pravomocem, které měl a díky kterým mohl vydávat dekrety do značné míry měnící institucionální uspořádání republiky. Předsedou vlády se stal K. Gottwald a Ústavodárné národní shromáždění schválilo tzv. dvouletku (dvouletý hospodářský plán), přičemž toto plánování bylo pro následující politický život typické.

„Prvním zákonodárným orgánem po osvobození se stalo tzv. Prozatímní národní shromáždění, které bylo svým charakterem, způsobem vzniku, strukturou a reálnými pravomocemi pouhou nápodobou skutečného parlamentního tělesa. Poslanecké mandáty třístačlenného PNS byly územně rozděleny 2:1, tedy české země 200 a pro Slovensko 100 křesel. Na základě voleb 26. 3. 1946 se ustavilo třístačlenné Ústavodárné národní shromáždění s předem stanoveným maximálně tříletým mandátem. Jeho hlavní úkol představovalo přijetí nové ústavní listiny. V českých zemích volby s naprostou převahou vyhráli komunisté (40,2 % hlasů, 93 mandátů), následovaní národními socialisty (23,7 % hlasů, 55 mandátů), lidovci (20,2 % hlasů, 46 mandátů) a sociálními demokraty (15,6 % hlasů,

37 mandátů). Na Slovensku byla situace odlišná – volby vyhrála se ziskem 62 % hlasů Demokratická strana, slovenští komunisté získali 38,4 %.²⁰

3.2.4 Politický systém Československa 1948-1968

Pokud se zaměříme na formální stránku problému, je možné analyzovat postavení vlády, parlamentu i strukturu legislativního procesu. Je nutné si uvědomit, že rozhodující mocenské struktury ležely nejen mimo ústavní orgány, ale i mimo hranice státu a to v opěvovaném Sovětském svazu. Vláda u nás byla oficiálně hlavním nositelem výkonné moci, ale ve skutečnosti to byl Ústřední výkonný výbor Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) a jeho první tajemník.

„Vyjdeme-li při pokusu o typové zařazení režimu let 1948-1968 z Linzovy klasifikace nedemokratických režimů, jako evidentní se jeví nutnost vnitřní etapizace. Rozlišit lze období:

- **Úvodní, nejrepresivnější fáze režimu** (1948-1953)
- **Období přechodné**, nicméně stále silně represivní (1953-1958)
- **Fáze uvolnění** (1958-1968)
- Svěbytnou etapu – **demokratizující se posttotalitarismus** (1968)

Režim záhy po roce 1948 izoloval území nejen Západu, ale v podstatě od všech sousedů (formálně i prakticky ostnatým drátem). Aby udržel stupeň mobilizace na vysoké úrovni, rozpoutal sérii politických soudních procesů se skutečnými i domnělými nepřáteli socialistického zřízení, jemuž dle logiky teorie revoluce padli záhy za oběť i jeho někdejší hlavní protagonisté, tzv. vnitřní nepřátelé. Období prvních pěti let můžeme nazvat jako klasická perioda československých dějin. V dalších pěti letech zůstává vedoucí role strany nepoškozena. Prominentní roli v režimu zaujímají byrokratické skupiny – stranický a státní úřednický aparát. Ty jsou ceněny pro svou odbornost, a proto mají příležitost artikulovat nejen vlastní zájem, ale i zájem jiných skupin.

Třetí fázi charakterizuje větší stupeň skupinového konfliktu, ostré spory stranických frakcí, názorové rozdíly uvnitř strany, spory mezi lídry. Byrokratické skupiny i Strana zůstávají mocné, nemohou však přehlížet skupiny intelektuálů, které se čím dál častěji vyja-

²⁰ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 123-125

druhí ke stranické politice. Tyto aktivní skupiny jsou však stále z valné většiny neinstytucionalizované.

Poslední fáze zahrnující rok 1968, lze charakterizovat jako demokratizující se. Politické skupiny nabraly na svém významu a z velké části byly již institucionalizované. Československo představuje zajímavý příklad režimu, v němž centrálně řízené změny vypracované a navržené stranickými představiteli, vyjadřovaly širokou škálu skupinových zájmů a přesvědčení. Probuzení dosud loajálních sdružení (např. odborů) a vznik jasně názorově profilovaných skupin vedly k požadavkům na změnu dosavadní politiky. Tento krátký, osm měsíců trvající vývoj ukončila invaze vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968.“²¹

3.2.4.1 Státní správa a „samospráva“

„Poválečné Československo se v mnohém lišilo od toho předválečného. Na odlišných principech byla uspořádána i místní správa. Samosprávné obecní zřízení vystřídaly národní výbory jako orgány státní moci a správy. Podstatnou změnou byla zejména jejich podřízenost. Jako orgány státní správy podléhaly ministerstvu vnitra, potažmo vládě. Navíc byly nižší podřízeny vyšším (místní okresním, okresní zemským/krajským), čímž byla porušena obecná zásada samosprávy, v které platí, že jedna složka nemůže být nadřazena jiné a přípustný je pouze právní dozor. Dalším vážným zásahem do práva komunit na samosprávu bylo nerespektování komunálního vlastnictví. Obcím byl k 31. 12. 1949 veškerý majetek znárodněn. Pak národní výbory hospodařily s majetkem státu, který jim byl pouze svěřen do správy. Příjmy a výdaje se staly součástí státního rozpočtu, čímž byl zlikvidován i ekonomický základ samosprávy. Postavení obcí se tímto v porovnání s minulostí dramaticky změnilo“²²

„Veřejná správa byla zajišťována národními výbory na všech stupních. Na počátku nového režimu během únorových dní, kdy byla jmenována nová vláda obrození Národní fronty, vznikly tzv. Akční výbory Národní fronty. Jejich úkolem bylo provést personální změny v příslušných úřadech a institucích a to ve prospěch KSČ. Podle schválené květnové ústavy byly národní výbory nositelé a vykonavatelé státní moci v obcích, okresech a

²¹ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 135-137

²² Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 33

krajích a strážce práv a svobod lidu. 1. 1. 1949 skončilo staleté zemské uspořádání a bylo zavedeno nové správní rozdělení na kraje. Bylo zřízeno 13 krajů a Praha měla zvláštní postavení upravené příslušným zákonem. Společně se zánikem zemí zanikly i zemské národní výbory a vznikly krajské národní výbory (KNV). Nejvyšším orgánem KNV bylo Plénum, výkonná složka byla rada, předseda jeho referenti a komise. Zároveň byl zaveden post tajemníka KNV. Politické čistky v orgánech místní správy a upřednostnění politické čistoty vedly ke snížení odborné způsobilosti jejich představitelů. To vedlo k výraznému snížení efektivnosti výkonu veřejné správy. První přímé volby do národních výborů se uskutečnily v roce 1954 s jedinou a jednotnou kandidátkou Národní fronty. V témže roce byl přijat zákon o volbách do národních výborů. Aktivní volební právo měli voliči od 18 let a pasivní od 21 let. Obec byla rozdělena na jednomandátové obvody a ke zvolení byla potřeba absolutní většina hlasů. Fakticky však v každém obvodu kandidoval jeden kandidát, takže voliči neměli právo volby. Přelomovým pro členění státu byl rok 1960, který přinesl kromě socialistické ústavy i zákon, který v českých zemích vytvořil 7 krajů s hlavním městem Prahou jakožto samostatnou územní jednotkou. Kraje se dále dělily na 72 okresů a ty dále na jednotlivé obce. Po celá šedesátá léta fungovala veřejná správa na těchto principech, přičemž výraznější změny doznala až v souvislosti s obrodným procesem uvnitř KSČ a poté zejména v souvislosti s federalizací státu.“²³

3.2.5 Politický vývoj let 1969-1989

„Vývoj politického systému v těchto letech můžeme rozdělit do tří základních fází:

1. 1969 - počátek 70. let fáze čistek a ustálení, upevnění režimu, *normalizace* ve vlastním slova smyslu;
2. První čtvrtina 70. let až druhá polovina 80. let: *zamrznutí* režimu, který se udržuje pomocí mechanismů vybudovaných v předchozí fázi. Ačkoli se termín *normalizace* používá po celé období 1969-1989, spíše lze od roku 1972 hovořit o normalizačním (normalizací nastoleném) režimu;
3. Závěr 80. let až 1989: nárůst dynamiky vývoje společnosti, na které nejsou mechanismy režimu schopny adekvátně reagovat.

²³ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova universita v Brně, 2003, s. 155-157

V první fázi došlo k obnovení mechanismů fungujících již před rokem 1968, které umožnily přežít režimu do roku 1989. Průvodním jevem byly čistky, které zasáhly přes půl milionu lidí z politického, kulturního i hospodářského života. Konsolidovala se skupina lidí, kteří rozhodovali o vývoji společnosti i osudu jednotlivců. Pro další se otevřela možnost získání lepšího postavení, pokud se přihlásí k nové moci a podřídí se stanoveným pravidlům a omezením. Veřejnosti byl nabídnut *sociální kontrakt* - sociální jistoty a uspokojení materiálních potřeb výměnou za rezignaci na politickém dění a ústup do soukromé sféry. K ukončení této fáze došlo při volbách v listopadu v roce 1971, které potvrdily stabilizaci režimu. V závěru také došlo k ukončení čistek vzhledem k tomu, že kromě nepočtených skupin aktivní opozice občané nabízený *sociální kontrakt* přijali.

Až do druhé poloviny 80. let se bez větších problémů dařilo naplňovat závazky plynoucí ze *sociálního kontraktu*. Státní moci se úspěšně dařilo minimalizovat přísun alternativních zdrojů informací veřejnosti a např. při emigraci herce rozhodli o zákazu vysílání filmů, ve kterých hrál, čímž ukázali, že je osoba nepřijatelná režimu.

Od druhé poloviny 80. let přestával dosavadní model uspokojování materiálních potřeb fungovat. Větší objem informací přicházející ze zahraničí naznačoval, že materiální potřeby občanů na Západě jsou uspokojovány lépe. Možnosti rozsáhlého ekonomického růstu, nutného pro udržení sociálního kontrastu se vyčerpávaly, nemluvě o rozsáhlé devastaci životního prostředí, jež negativně pociťoval stále se rozšiřující okruh občanů. Představitelé režimu se dostávali do neřešitelné situace. Bránění reformám nemohlo režim dále udržet, výraznější reformy ovšem zároveň ohrožovaly trvání režimu. Navíc změnou moskevského vedení ztráceli tito představitelé dosavadní jistotu podpory. V závěru 80. let narůstá nespokojenost a s ní aktivita opozice. Státní moc nedokázala na vývoj adekvátně reagovat a během pádu Sovětského bloku koncem 80. let se zhroutila i komunistická diktatura v Československu.²⁴

²⁴ Balík S., Hloušek V., Holzer J., Šedo J., Politický systém českých zemí 1848-1989, Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 159-160

3.3 Politický proces od roku 1989 až po současnost

Období mezi 17. listopadem a 29. prosincem roku 1989 je v tehdejším Československu označováno jako Sametová revoluce. Události tohoto období vedly k pádu komunistického režimu a přechodu od socialistického zřízení k demokratickým principům.

3.3.1 Transformace veřejné správy a obnovení obecní samosprávy

„Politický převrat z listopadu 1989 předznamenal konec národních výborů, což bylo potvrzeno zákonem o obcích ke dni prvních voleb do obecních zastupitelstev 24. listopadu 1990. Místní národní výbory tak opět nahradila obecní samospráva (zákon č. 367/1990 Sb.).“²⁵ Konec komunistického režimu také nastolil otázku česko-slovenských vztahů a nového uspořádání. Z ústavy byl vyškrtnut článek o vedoucí úloze KSČ a státní ideologii marxismu-leninismu.

„Dostáváme se k otázce státoprávního poměru mezi českou a slovenskou částí federace. Ačkoli celá česká veřejnost a naprosto převažující většina veřejnosti slovenské se shodly na udržení Československa, ukázalo se, že odpověď na základní otázku, v čem má společný stát spočívat, se v obou částech federace liší. Zatímco Češi kladli důraz na jeden silný stát převyšující své dílčí složky, Slováci upřednostňovali spíš spolek států, které se mají dohodnout na vzájemném soužití. Významnou součást ústavního vývoje v letech 1990-1992 tvořila vleklá jednání o poměru kompetencí federace a republik. V listopadu 1990 vypukla krize v souvislosti s projednáváním kompetenčního zákona, který dále omezoval pravomoci federálních orgánů. Zasáhl do sféry výlučné působnosti federace tím, že z ní vyjmul oblasti zahraniční politiky a obrany. Republiky tak získaly teoretickou možnost uzavírat mezinárodní smlouvy a budovat vlastní ozbrojené síly. Rozpory mezi republikami začaly sílit. Postupně začínalo být jasné, že rozhodující impuls pro řešení komplikované situace přinesou parlamentní volby v roce 1992. Konaly se v červnu a skončily výrazným vítězstvím Občanské demokratické strany (ODS) v českých zemích a vítězstvím Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) na Slovensku, kde zcela propadly profederalisticky orientované strany. To, že jich bylo hodně a že by v součtu získaly nadpoloviční většinu, jim v této chvíli nebylo nic platné. Následoval ústavní zákon o zániku České a Slovenské fede-

²⁵ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 37

rativní republiky. Když pak 16. 12. 1992 schválila Česká národní rada Ústavu České republiky, mohly od počátku následujícího roku vstoupit v život dva nové státy, Česká republika a Slovenská republika.²⁶

„Obnovení obecní samosprávy patřilo neodmyslitelně ke klíčovým transformačním procesům, i když stálo poněkud ve stínu obnovení pluralitní demokracie a dalších velkých polistopadových změn. V ČR již na počátku roku 1990 všechny velké politické strany a hnutí podporovaly teritoriální decentralizaci, zdůrazňovaly důležitost silných demokratických municipalit, což zahrnovaly i do svých předvolebních programů. Změny ovšem neprobíhaly rovnoměrně, nejprve byly patrné změny institucionálního charakteru a vedle nich se udržovala dřívější zaběhnutá praxe podřízenosti místní správy ústřední státní moci. Obnovená místní samospráva zůstávala po určitou dobu v zárodečném stádiu. Jak tento problém charakterizoval M. Illner, jednalo se o rozdíl v postupu institucionální a kulturní změny. Mezi další překážky patřila pasivita občanů, kteří byli téměř čtyři desítky let zvyklí na péči úřadů. Dále to byla nedostatečná znalost a zkušenost s fungováním místní správy v decentralizovaném systému a v podmínkách tržní ekonomiky. Mnohé z překážek identifikovaných na prahu devadesátých let jsou aktuální i po dvaceti letech, jež od té doby uběhly. Ačkoli došlo ke změnám v sídelní struktuře, existence velkého počtu malých obcí s nedostatečnou soběstačností je i nadále limitujícím prvkem lokální politiky a správy v České republice.“²⁷

3.3.1.1 První krok stabilizace – volby 1990 a 1992

Rok 1989 dále znamenal významný krok v oblasti transformace veřejné správy, čemuž dopomohlo zcela nové uspořádání republiky a přechod k parlamentní demokracii. V červnu roku 1990 se konaly první svobodné parlamentní volby. „První dny cesty Československa k liberální demokracii po listopadu 1989 vedly k bouřlivému zakládání nových politických stran a hnutí. Byla to doba velkých nadějí, ale malých šancí. Nebyla zde vyzrálá občanská společnost a ekonomické změny byly v zárodku. Chyběla masová sociální zkuše-

²⁶ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 473-474

²⁷ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 37-38

nost s novými poměry, a tak většina vznikajících stran a hnutí neměla vyhraněnou volební základnu, ani politické programy a často ani vybudovanou strukturu, to vše se přirozeně postupem času měnilo, stranický systém se začal stabilizovat, ale až po volbách v červnu roku 1990. Výchozí informací spojující všechny postsocialistické země je nebývale vysoká volební účast. V ČR přišlo k volebním urnám do zákonodárných sborů 96,8 % a na Slovensku 95,4 % oprávněných voličů. Volilo se do Federálních shromáždění a národních rad a z výsledků voleb je zřejmé, že si voliči uvědomovali rozdíl mezi těmito sbory “²⁸

„Postupně byla obnovována obecní samospráva. Ústavním zákonem federálního shromáždění č. 294/1990 Sb. byl ustaven smíšený model správy, tedy státní správa je oddělena od samosprávy. Základem samosprávy se měla stát právě obec. Okresní národní výbory byly nahrazeny okresními úřady, které vykonávaly pouze státní správu. Vedly se obsáhlé diskuse o dalším postupu reformy a o její hloubce. Odrážela se v nich zdaleka nejenom odborná hlediska, ale též politické zájmy. Jednotlivé politické strany měly odlišné představy o tom, zda je další posílení samosprávného prvku ve veřejné správě vůbec žádoucí a pokud ano, kolik nových celků by mělo být zřízeno. Nakonec byl v roce 1997 schválen zákon č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. Na jeho základě mělo být v první fázi vytvořeno 14 nových správních celků (13 krajů a Praha) a později pak zrušeny okresní úřady.“²⁹

„Některé další vývojové trendy na československé politické scéně naznačily volby do zastupitelstev v obcích, na Slovensku též přímé volby starostů (tato práce se ale zaměřuje na Českou republiku), které byly uskutečněny v listopadu 1990. V České republice volby proběhly celkem v 5690 obcích. I tyto volby přinesly větší úspěch revolučním hnutím než tradičním politickým stranám, ale méně než ve volbách parlamentních. To naznačuje, že v místních volbách byl větší prostor pro působení stran zaměřených na lokální sociálně-ekonomické a politické zájmy než v parlamentních volbách. Velký úspěch především v zisku mandátů slavili i nezávislí kandidáti, z čehož můžeme usuzovat, že pokud zákon nebrání jejich kandidatuře, budou představovat vážné nebezpečí pro etablované politické strany a hnutí.“³⁰

²⁸ Krejčí O., Nová kniha o volbách, Professional Publishing Praha, 2006, s. 268

²⁹ Janák J., Hledíková Z., Dobeš J., Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost, Lidové Noviny 2005, s. 481

³⁰ Krejčí O., Nová kniha o volbách, Professional Publishing Praha 2006, s. 273

Volby v roce 1992 přinesly oproti minulým o deset procent nižší volební účast. Co se týče odlišného hlasování do České národní rady a Sněmovny lidu, tam byly opět zaznamenány rozdíly v počtu odevzdaných hlasů pro jednotlivé strany. „Srovnání výsledků voleb do národních rad a Federálního shromáždění informuje, že voliči měli tendenci dávat v případě národních rad přednost národně orientovaným stranám, hnutím a koalicím a tzv. malým stranám, v případě Federálního shromáždění pak tzv. silným stranám.“³¹

3.4 Státní správa vs. samospráva v současnosti

Státní správa v ČR je decentralizovaná, což znamená, že tvorba prvotních právních norem je v rukou centrální zákonodárné moci, určitá část státní správy je ale svěřována decentralizovaným orgánům (do roku 2000 to u nás byly okresní úřady podle zákona 425/1990 Sb., o okresních úřadech) nebo přenesena na samosprávné veřejnoprávní korporace. Stát dohlíží, financuje a řídí výkon této přenesené moci, což ho vyjde levněji, než zřizovat vlastní místní orgány státní správy tam, kde již fungují orgány samosprávné.

„Samospráva je významným prvkem moderního demokratického státu, jelikož v rámci teorie dělby moci omezuje centrální moc státní, a to z hlediska vertikálního, vedle dělby moci horizontální (zákonodárství, exekutiva, soudnictví).“³²

„Velmi frekventovaným pojmem se v teorii veřejné správy stala *subsidiarita*³³, hlavně v souvislosti s posilováním role samosprávy v rámci vývoje moderního evropského státu ve druhé polovině 20. století. Subsidiarita předpokládá, že je vhodné přenést určité funkce centrálních orgánů státu na nižší útvary, či dokonce mimo oblast veřejné správy do soukromé správy, pokud je mohou nové složky zajišťovat v lepší či alespoň v přibližně stejné kvalitě jako orgány, které je zajišťovaly doposud.“³⁴

³¹ Krejčí O., Nová kniha o volbách, Professional Publishing Praha 2006, s. 287

³² Koudelka Z., Obce a kraje podle reformy veřejné správy v roce 2001, Linde Praha, 2001, s. 17

³³ tento princip znamená posun veřejné správy na co nejnižší úroveň samosprávy a tím co nejbližší přiblížení občanovi.

³⁴ Koudelka Z., Obce a kraje podle reformy veřejné správy v roce 2001, Linde Praha, 2001, s. 20

Působnost obcí nabývá dvou forem a to:

- samostatné, kdy má obec ústavně dané garance, které musí zákonodárce respektovat a toto ustanovení je tak široké, že umožňuje do samostatné působnosti zařadit dost velké množství oblastí sloužících zájmům obce.
- přenesené, kdy může obec činit jen to, co na ni zákon výslovně v oblasti státní správy přenáší.

3.4.1 Územní působnost

„Územní působností rozumíme rozsah území, na němž konkrétní subjekt veřejné správy může upravovat určitý okruh společenských vztahů. Územní působnost se vztahuje na administrativní teritorium obce. Obce se často dopouští formální chyby, když územní působnost definují katastrem obce, resp. katastrálním územím. Větší obce se mohou skládat z více katastrálních území. Může však existovat přímý úmysl obce, aby její akt působil nikoliv na celém správním území, ale jen na jeho části vymezené právě katastrálním územím. V přenesené působnosti může obec vykonávat určité úkony nejen pro své území, ale i území sousedních obcí, a to v rozsahu v jakém je pověřena výkonem přenesené státní správy. Rozsah tohoto pověření je různý (matrika, stavební úřad...), nejrozšířenější výkon státní správy přísluší obcím s pověřeným obecním úřadem.“³⁵

3.4.2 Obec a její orgány

„Ze zákona č.128/2000 Sb. vyplývá, že obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů, je vymezena hranicí území, v němž pečuje o všestranný rozvoj a o potřeby svých občanů. Obec je veřejnoprávní korporací a má vlastní majetek. Pokud počet obyvatel obce převyšuje 3000 a rozhodne-li o tom předseda poslanecké sněmovny, stává se obec městem. Města můžeme dělit na :

- Statutární: mají zvláštní postavení, mohou být členěna na městské části nebo obvody
- Krajská: jsou sídly kraje

³⁵ Koudelka Z., *Obce a kraje podle reformy veřejné správy v roce 2001*, Linde Praha, 2001, s. 88

- Okresní: zde sídlí okresní úřady (např. okresní soud)
- Sídlní: Sídlí zde orgány státní moci

Pro potřeby Evropské unie představují obce statistickou jednotku NUTS 5 (LAU2).

Obec je samostatně spravována zastupitelstvem, které si volí každé čtyři roky občané dané obce.³⁶

„Počet členů není přesně určen ani v zákoně o obcích ani ve volebním zákoně, upravuje se pouze minimální a maximální hranice v závislosti na počtu obyvatel obce, který je rozhodující vždy k 1. lednu roku, ve kterém se konají volby.

• Do 500 obyvatel	5 až 15 členů
• Od 501 do 3000 obyvatel	7 až 15 členů
• Od 3000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
• Od 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
• Od 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
• Nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů

Zastupitelstvo dále ze svých řad volí radu města a starostu. Počet členů rady je lichý (od 5 do 11 osob), přičemž nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva. V malých obcích do 15 členů zastupitelstva se rada nevolí a její pravomoci zastupuje starosta. Dalšími orgány jsou obecní úřad, komise a výbory a zvláštní orgány obce. Jako příklad lze uvést přestupkovou komisi. Platí, že musí být profesně způsobilé a mohou být jednočlenné nebo vícečlenné.

Obecní úřad je tvořen starostou, zástupcem starosty, resp. místostarosty a tajemníkem obecního úřadu (je-li tato funkce zřízena) a dalšími pracovníky.

Komise může zřizovat jako svůj poradní a iniciativní orgán rada obce, zatímco výbory zřizuje zastupitelstvo jako své iniciativní a kontrolní orgány, přičemž povinně zřizuje finanční a kontrolní výbor. Dále v obci, v níž žije alespoň 10% občanů hlásících se k jiné národnosti než české, zřizují výbor pro národnostní menšiny.³⁷

Své záležitosti spravuje obec samostatně v tzv. *samostatné působnosti* a zákonem svěřený výkon státní správy vykonává v tzv. *přenesené působnosti*. Obec může v samostatné působnosti vydávat *obecně závazné vyhlášky* k zajištění místních záležitostí veřejného po-

³⁶ Čmejrek J., Kopřiva R., Základy veřejné správy, ČZU Praha 2007, s. 26

³⁷ Čmejrek J., Obce a regiony jako politický prostor, Alfa nakl. 2008, s. 49

řádku, anebo případné sankce. V přenesené působnosti může obec v mezích zákona vydávat *nařízení obce*.

„V oblasti komunální politiky jsou klíčovou oblastí kompetence obcí v samostatné působnosti. Ty mohou být rozděleny:

- a) Funkce *sociální* zahrnují všechny, které mají vztah ke vzdělání, zdravotnické péči, sportu a kulturní oblasti.
- b) Mezi funkce *ekonomické* jsou zahrnovány ty, jež se vztahují k hospodaření obce: sestavování rozpočtu, schvalování závěrečného účtu a hospodaření podle rozpočtu.
- c) Do funkce *politické* patří poměrně rozsáhlá skupina pravomocí, jako je vyhlášení referenda, volba a ustanovení orgánů obce, rozhodování o členství v dobrovolných svazcích obcí, včetně mezinárodních, zřizování obecní policie, pojmenování ulic, udělování cen.
- d) Funkce *ekologické* zahrnují zajišťování čistoty, svoz a likvidace odpadů, odvádění a čištění odpadních vod
- e) Téměř všechny zbylé funkce lze zařadit mezi *ostatní*.“³⁸

3.5 Zákonný rámec komunálních voleb od roku 1990 po současnost

„Příprava zákona pro obecní volby byla zahájena v únoru 1990. Civilním úsekem ministerstva vnitra byly zvažovány varianty většinového systému, systému poměrného zastoupení, který přesně kopíroval volební systém pro parlamentní volby a nakonec i návrh varianty poměrného zastoupení založený na myšlence systému známého jako St. Laguë. Tento posledně zmiňovaný byl po mnoha peripetiích přijat a stal se základem pro nový volební zákon. Jedním z důvodů pro přijetí bylo, že se dokázal jednotně a přitom pružně uplatnit ve všech typech obcí, které u nás tehdy byly (od nejmenších po milionovou Prahu). Tímto volebním zákonem se u nás konečně podařilo prosadit systém volných kandidátních listin umožňující tzv. panašování³⁹ a stal se základem pro zákon 298/1992 Sb. Zde byly provedeny jen některé změny, které souvisely především s úpravou místního referen-

³⁸ Balík S., Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností, CDK Brno 2008, s. 17

³⁹ V tomto systému mohl volič vybírat nejen na jedné volební kandidátce, ale na všech a tím si v podstatě mohl vytvořit vlastní složení zastupitelstva.

da. Tím se stal ale obsáhlejší, dosti nepřehledný a s ohledem na počet obcí, které jej měly aplikovat i značně složitý.⁴⁰

„Pro volby roku 1994 byl upraven volební zákon. I nadále ovšem volby probíhaly podle systému poměrného zastoupení, přičemž obec tvoří jeden vícemandátový obvod. V současné době je zákonem povoleno v obcích do 10 tisíc obyvatel vytvářet více obvodů, ale pouze tak, aby se v nich volilo nejméně pět zastupitelů. U obcí mezi 10 a 50 tisíci obyvatel to musí být nejméně sedm zastupitelů a u obcí s počtem obyvatel nad 50 tisíc musí být volební obvody s nejméně devíti zastupiteli. Existují tři pravidla, kterými se volby do obecních zastupitelstev liší od voleb krajských nebo těch do Poslanecké sněmovny:

1. přesně podle §20 zákona č. 491/2001 Sb. (základní dokument voleb do zastupitelstev obcí) mohou ve volbách do obecních zastupitelstev kandidovat tzv. volební strany, kterými jsou nejen politické strany, hnutí a koalice, ale i nezávislí kandidáti a jejich sdružení, sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů.
2. podle §34 téhož zákona může volič hlasovat nejvýše pro tolik kandidátů, kolik zastupitelů má být zvoleno. V komunálních volbách jsou používány otevřené kandidátní listiny. Je možno používat již zmiňované panašování.
3. v roce 2001 došlo k novele volebního zákona pro obce a dochází k přechodu od Sainte-Laguëovy k d'Hondtově metodě. Ta měla upřednostnit větší strany před menšími.

Tabulka č. 1: Ukázka rozdílu v metodách přidělování hlasů

Strana navrhla kandidáty	Získala celkem hlasů	Mandáty získané dle metody St.-Laguë	Mandáty získané dle metody d'Hondt
1	548	1	0
15	6250	6	8
7	2050	2	2
2	700	1	0
10	3403	3	4
4	702	1	0
5	1337	1	1

zdroj: Oskar Krejčí, Nová kniha o volbách, strana 332

⁴⁰ Filip J., Právní úprava voleb do obecních zastupitelstev, ŽIVA Zlín 1994, s. 60

Pokud zanalyzujeme výsledky obecních voleb, zjistíme, že největší úspěch zaznamenávají obecně nezávislí kandidáti, co se získaných mandátů týče. Jinak v ČR na počátku roku 2006 působilo 69 politických stran a 28 politických hnutí.⁴¹ V roce 2010 je to 84 politických stran a 59 politických hnutí.⁴²

„Volby do zastupitelstev obcí v České republice, tj. podmínky výkonu volebního práva, organizaci voleb i rozsah soudního přezkumu, upravuje č. 491/2001 Sb. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté.“⁴³

„Volby se musejí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelné volební období. Konají se na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení. Aktivní volební právo (tj. právo volit) má občan obce, tj. státní občan ČR, který dosáhl věku nejméně 18 let a je v obci přihlášen k trvalému pobytu.“⁴⁴ Stejně právo za stejných podmínek má i cizí státní příslušník podle mezinárodní úmluvy, kterou je Česká republika vázána. Pasivní právo, tedy právo kandidovat má občan také od 18 let věku.

Volby vyhlašuje prezident republiky a konají se ve všech obcích ve stejném termínu. Výdaje spojené s volbami se hradí ze státního rozpočtu.

„O době a místě konání voleb je obec povinna informovat voliče vyhláškou, kterou vydá a způsobem v místě obvyklém zveřejní nejpozději 15 dní přede dnem voleb. Právo být volen do obecního zastupitelstva má každý, kdo má právo volit.“⁴⁵

3.5.1 Volební chování občanů a úloha politických stran

„Růst vědeckého zájmu o volební chování šel ruku v ruce s pokrokem behaviorální politologie. Jako nejrozšířenější a nejsnáze kvantifikovaná forma politického chování se volby rychle dostaly do centra pozornosti uživatelů nových technik, pracujících s pečlivě sestavenými vzorky a se statistickou analýzou. V době, kdy behaviorální revoluce kulminovala, se mělo za to, že hlasování a volby vůbec jsou klíčem, který otevírá všechna tajemství politického systému a možná i cestu k formulování zákonů politické psychologie mas.

⁴¹ Krejčí O., Nová kniha o volbách, Professional Publishing Praha 2006, s. 331-333

⁴² <http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Default.aspx>, dne 22. 12. 2010

⁴³ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 59

⁴⁴ Čmejrek J., Obce a regiony jako politický prostor, Alfa nakl. 2008, s. 51

⁴⁵ Čebišová T. a kolektiv autorů, Obec postavení, správa, činnost, ISV Praha 1996, s. 55

Tyto přemrštěné naděje se sice nenaplnily, avšak vědeckému studiu volebního chování stále patří v politologii čelné místo.“⁴⁶

Účast ve volbách je ve velké míře ovlivněna typem konaných voleb a tedy důležitostí, kterou jim voliči přikládají. „Sestavíme-li pořadí průměrné volební účasti v jednotlivých typech voleb, je zřejmé, že nejmenší důležitost voliči v ČR zatím přisuzovali volbám do Evropského parlamentu v roce 2004. Průměrná volební účast v nich dosáhla jen 28,32 %. Velmi nízká volební účast je i ve volbách do senátu.“⁴⁷

„Moderní systémy zastupitelské demokracie se potýkají s klesající volební účastí a malým zájmem občanů o převzetí odpovědnosti v rámci politického procesu. Tyto znepokojivé jevy souvisí s řadou faktorů, zejména s proměnou politických stran a tendenci ke kartelizaci stranického systému. Ta vyvolává nebezpečí, že si politické strany podřídí stát, který pak nebude sloužit občanům, ale právě politickým stranám. Dlouhodobým problémem zastupitelské demokracie je propast mezi politikou na národní úrovni a na úrovni místní či regionální, štěpení mezi centrem a periferií a mezi městem a venkovem. Proto se stále více hledají nové možnosti zapojení občanů do politického procesu a posílení jejich participace na veřejném životě. V evropském správním prostoru jsou preferovány reformní kroky, jež směřují k decentralizaci veřejné správy a k co nejširšímu uplatnění *principu subsidiarity*.“⁴⁸

„Politické stranictví je neodmyslitelnou součástí zastupitelské demokracie. Klíčová funkce politických stran spočívá ve zprostředkování mezi občany a politickou mocí. Současně jsou politické strany hlavním prostředkem participace občanů na demokratickém procesu, a to nejen v tom smyslu, že se strany ve volbách ucházejí o přízeň voličů a ti si mezi nimi vybírají. Ve stranických řadách se na základě společně sdílených názorů, postojů, zájmů a cílů sdružují politicky aktivní občané. Politické strany se snaží ve volbách získat co největší podíl na státní moci a ve veřejné správě, hájí zájmy stoupenců, uskutečňují jejich cíle. Proto představují důležitý nástroj integrace společnosti a ve svém souhrnu odrážejí politickou vůli lidu.“⁴⁹

⁴⁶ Heywood A., Politologie, Eurolex Bohemia 2004, s. 260

⁴⁷ Čmejrek J., Obce a regiony jako politický prostor, Alfa nakl. 2008, s. 70

⁴⁸ Čmejrek J. a kol., Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR, Kernberg Publishing 2009, s. 5

⁴⁹ Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Grada 2010, s. 65

Co se týče voleb do zastupitelstev obcí, ty můžeme rozdělit na obce venkovského a městského typu⁵⁰.

„V malých komunitách se lidé obvykle velmi dobře znají, a proto se při hlasování orientují spíše podle osobních kvalit kandidáta, než podle jeho stranické příslušnosti. Je zde žádoucí, aby ve volbách mohli kandidovat jednotlivci „sami za sebe“, mimo struktury politických stran.“⁵¹ Ve venkovských sídlech často nemají politické strany své organizace, tudíž účast nezávislých je mnohdy nutností. Neměl by tedy volební systém klást těmto kandidátům překážky, které by je od kandidatury odradily. V případě komunálních voleb je to požadavek mít podloženu kandidaturu podpůrnou peticí spoluobčanů.

„Zcela jiná situace je u měst s desítkami tisíc obyvatel, zde je politické dění do jisté míry totožné s parlamentním. Politické strany předkládají své mnohočlenné kandidátky a stranické hledisko hraje v rozhodování voličů důležitou roli. Naopak nezávislí kandidáti mají svoji roli o mnoho složitější a to minimálně ze dvou důvodů. Za prvé je potřeba zaměřit kandidatury jednotlivců, kteří nemají vážné volební úmysly se chtějí se například zviditelnit. Za druhé zde vyvstává nutnost dosáhnout akceschopné koalice, nestabilitu a bezvládní si nemohou se svými stomilionovými rozpočty dovolit.“⁵²

3.5.2 Kandidátní listiny

Pro volby do zastupitelstva obce mohou podávat volební strany vždy jen jednu kandidátní listinu. Pokud volby probíhají ve dvou nebo více volebních obvodech, mohou strany podat kandidátní listinu pro každý obvod. „Volební stranou podle zákona mohou být registrované politické strany a politická hnutí a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů nebo sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů. Politická strana a politické hnutí může být součástí pouze jedné volební strany pro volby do téhož zastupitelstva.“⁵³ Každý kandidát se může ucházet o přízeň voličů vždy

⁵⁰ dle zák. o obcích 128/2000 Sb. mají tři a více tisíc obyvatel

⁵¹ Šaradín P., Outlý J., Studie o volbách do zastupitelstev v obcích, Univerzita Palackého v Olomouci 2004, s. 15

⁵² Šaradín P., Outlý J., Studie o volbách do zastupitelstev v obcích, Univerzita Palackého v Olomouci 2004, s. 20

⁵³ Čmejrek J., Obce a regiony jako politický prostor, Alfa nakladatelství, 2008, strana 52

jen na jedné kandidátní listině a jsou-li vytvořeny obvody, tak jen v jednom volebním obvodu.

V kandidátní listině může volební strana uvést maximálně tolik kandidátů, kolik je volených členů zastupitelstva dané obce nebo daného volebního obvodu.⁵⁴

3.6 Vytváření koalic na komunální vs. na celorepublikové úrovni

„Zákonitosti vytváření vlád v parlamentních systémech popisuje *teorie koalic*. Ta vychází z předpokladu racionálních cílů jednotlivých stranických aktérů. Zatímco v americké tradici je za cíl považován zisk exekutivního postu, podle evropské tradice je neméně důležitým cílem prosazení politického programu. Za nejrationálnější koalici je považována ta s nejmenším počtem členů a většinou v legislativě. Druhou variantou je tzv. velká koalice s jedním či více nadbytečnými členy. Poslední variantou je menšinová koalice, tj. s menšinovým zastoupením v legislativě.“⁵⁵

„Pokud bychom chtěli výše popsanou teorii koalic použít na komunální úrovni, je potřeba vymezit ekvivalenty pojmů *vláda-obecní či městská rada*, *premiér-starosta* (ačkoli vztah starosty k radě není tak těsný jako premiéra k vládě), *parlament-zastupitelstvo* a politické strany. Poslední pojem je z pohledu této studie nejproblematičtější instancí. Na jedné straně jsou v komunální politice často doplněny nezávislými kandidáty a na straně druhé je jim nelze přisuzovat stejné funkce a charakteristiky jako na parlamentní úrovni a to především v malých a menších středních městech. Zde lze politické strany chápat spíše jako volné koalice či dokonce sumu jednotlivců, což dále problematizuje konstrukci poznatků obecných zákonitostí koaličního chování stranických aktérů a předpoklad unitární povahy politických stran. Dalším problémem je „ideová“ blízkost politických stran, kdy v teorii koalic jsou vytvářeny ideové, či ideologické škály, na které můžeme jednotlivé politické subjekty zanést a tím si pomoci při konstrukci pravděpodobných koalic. V komunální politice je konstrukce takových škál často nemožná, nebo i zbytečná. Vychází to z charakteru komunální politiky, kdy její aktéři často nedisponují žádnou ideologií nebo doktrínou.

⁵⁴ Bakalářská práce *Politický život v Náchodě*, Michaela Chadimová 2009, PEF ČZU, s. 24-25

⁵⁵ Jüptner P., *Politická revue* 2, prosinec 2004, s. 80

Politické vztahy jsou zde založeny spíše na vztazích osobních nebo na nejrůznějších zájmech.“⁵⁶

3.6.1 Druhy koalic a politické chování dle velikosti obcí

„Při bližším pohledu na komunální politiku docházíme k závěru, že nevykazuje jednotné rysy a nelze ji tedy zkoumat jako jeden celek – jedná se o tisíce nezávislých mikrosvětů. Chceme-li přesto hledat určité shodné atributy, musíme komunální politické systémy rozdělit do několika kvalitativně odlišných typů, které se od sebe odlišují především svojí velikostí. Ideální by bylo rozdělení do desítek typů, pro nejnütnější orientaci a lepší pochopení problému postačí čtyři skupiny. Následující text vychází z dotazníků a studií během několika volebních období.

1. *Nejmenší obce* – horní hranice velikosti je stanovena na 1700 obyvatel. Strany se často formují až těsně před volbami. V těchto politických systémech nezřídka kandidují pouze nezávislí kandidáti a jejich sdružení, formálně zde často existují maximálně dvě politické strany, se zanedbatelným počtem členů. Ač tradiční politické strany, které známe z parlamentní úrovně politiky, tady fungují spíše na spolkové než politické bázi. V malých obcích jsou politické strany chápány jako zdroj nesvárů a politikaření. Proto samosprávě nejmenších obcí zpravidla vládou nezávislí kandidáti v nejrůznějších podobách (jednotlivci, sdružení, nebo nezávislí na kandidátkách stran), ti zde představují „pracovitost“ a schopnost spolupráce. Koalice se zde tvoří z velké části dle zákona „každý s každým“. Výjimkou není koalice ODS a KSČM. Jde o to, že této úrovni se tvoří spíše tzv. superkoalice, v níž jsou zastoupeny všechny strany a to proto, že političtí aktéři v malých obcích zdůrazňují nutnost táhnout za jeden provaz a tím je příslušnost k jednotlivým stranám nevýznamná. Dle oslovených starostů nejde ve fungování zastupitelstva o princip vlády a opozice, ale většina mluví o „velké rodině“ k čemuž přispívá i fakt, že v takto malých obcích se nevolí rada (tím se redukuje otázka „exekutivních koalic“) a funkce starosty je často neuvolněná⁵⁷.

⁵⁶ Jüptner P., Politická revue 2, prosinec 2004, s. 81-82

⁵⁷ vedle této funkce vykonává dosavadní pracovní poměr, o jeho odměně rozhoduje zastupitelstvo, může i nemusí mu být přiznána.

2. Obce menší a střední velikosti – orientačně v intervalu 1701-9000. Zde se láme poměr sil mezi nezávislými kandidáty a politickými stranami-se vzrůstající velikostí obcí v tomto rozmezí začínají kandidáti politických stran porážet své nezávislé kolegy, přičemž je nutné zdůraznit, že do množiny politické strany řadíme i komunální nebo regionální strany (Sdružení nezávislých, Volba pro město...) a že zvolení kandidáti jsou převážně bezpartijní. Koalice zde získávají podobu uzavřené a neformální velké koalice, ve které existuje nepsané vymezení sfér vlivu, a jednotliví aktéři proti sobě neútočí, aby se z této „velké rodiny“ nevyřadili. Politické strany v obcích tohoto rozsahu můžeme připodobnit k prázdným nádobám, které jsou naplněny jádrem a jejich křovím. Jádra tvoří jakýsi nižší stupeň místní organizace a k zaplnění kandidátky využívají křovícož jsou kandidáti bez skutečného zájmu o zisk zastupitelského křesla. K zajištění maximalizace volebního zisku se setkáváme s tím, že jádra staví větší množství kandidátních listin. I zde významně fungují osobní vztahy a princip koalic „každý s každým“ bez promítání ideologických faktorů.
3. Obce větší střední velikosti (VSO)- rozmezí počtu obyvatel 9001 - 45 000. Ve VSO se vzhledem k obtížným podmínkám kandidatury již zpravidla nevyskytují nezávislá sdružení. Nezávislí kandidáti svoji kandidátní listinu zpravidla zaštiťují některou regionálně-komunální politickou stranou, někde se začínají objevovat i lokálně-komunální strany jako např. Nezávislé sdružení občanů. Na rozdíl od etablovaných politických stran, které mívají až stovky členů, regionálně-komunální strany jich mají jen několik. Nejčastějším politickým systémem je u VSO „systém polosoutěživý“ (charakteristické je obsazování exekutivních postů dle výsledků voleb a snížená míra soutěživosti v mezivolebním období), se vzrůstající velikostí obcí již začínáme mluvit o „principu vlády a opozice“, tj. soutěživý systém. Předvolební koalice se ve VSO vyskytují výjimečně, stěžejní je tvorba exekutivních koalic po volbách, na jejichž základě je zvolen starosta, jeho zástupci a rada města. Nejčastěji se zde vyskytují velké koalice, které sice nezahrnují celé politické spektrum, ale koalice zajišťují výraznou většinu v zastupitelstvu. Setkáváme se zde i s vazbami mezi elitami některých stran, které zakládají „dlouhodobou spolupráci, resp. politické aliance. Ani zde nemá ideologický faktor významný vliv, proto se zde setkáváme s nejrůznějšími typy koalic. Při jejich sestavování a jmenování členů rady je nutné brát v potaz vůli voličů v podobě preferenčních hlasů. Proto se může stát, že vznikne koalice ODS a KSČM, která je na parlamentní úrovni nemyslitelná.

Veliký vliv zde hraje všeobecná respektovanost jednotlivých aktérů a povědomí o jejich schopnostech a ochotě něco prosadit pro obyvatele města.

4. *Největší obce*- zde se pohybujeme od 45 000 obyvatel výš. Výrazným představitelem jsou územně členěná statutární města. Politickým systémům největších obcí již zcela jednoznačně dominují politické strany, nezávislí kandidáti a jejich sdružení se zde již nevyskytují. Politické rozložení sil na této úrovni se dlouho podobalo poměru sil na parlamentní úrovni, ale s rozmachem regionálně-komunálních stran po volbách 2002 tato teze ztrácí platnost. Politické systémy největších měst fungují zpravidla soutěživě na principu „vlády a opozice“. Nejvyšší posty mají co nabídnout- mnoho zastupitelů je uvolněno, dochází k velkému přerozdělování finančních prostředků. Nejúspěšnější komunální politici této úrovně vstupují do parlamentní politiky. Na denním pořádku jsou schůze politických stran, které koordinují svůj postup v zastupitelstvu. Ideologie zde zůstává kdesi na půl cesty mezi nepolitickým myšlením „klasických“ komunálních politiků a ideologií některých politiků parlamentních. Koalice jsou v největších městech již samozřejmostí. Vzhledem k pěti procentní kvótě pro vstup do zastupitelstva se setkáváme i s koalicemi předvolebními. Tyto politické tábory se svými lídry usilují o nadpoloviční většinu zastupitelských křesel a obsazují městskou radu, funkce primátora či starosty a jeho náměstků (místostarostů). O nižším významu ideologie svědčí i fakt vytváření nejrůznějších koalic např. k zajištění rovnováhy v koalici nebo eliminaci některé strany (nejčastěji KSČM), což je na parlamentní úrovni téměř nemožné. Zde jde spíše o koncentraci moci než vůli prosadit vyhraněný politický program.“⁵⁸

3.7 Financování obcí

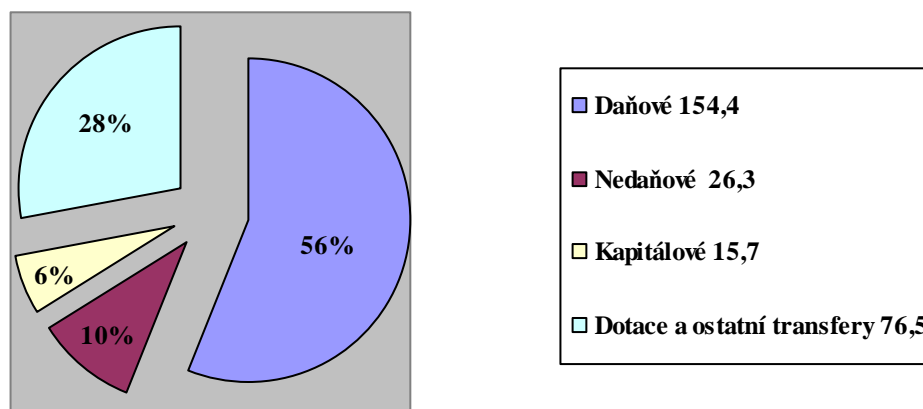
„Jedná se o kombinaci příjmů od státu a vlastních příjmů, protože pokud by měly být obce nezávislé na širším společenském mechanismu, měly by mít garantovanou možnost příjmů, např. v podobě místních daní. Taková situace by však hrozila dezintegrací státu. Navíc české obecní zřízení se vyznačuje tím, že obce nemají zákonnou možnost zavádět místní daně.“⁵⁹

⁵⁸ Jüptner P., Politická revue 2, prosinec 2004, s. 82-98

⁵⁹ Balík S., Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností, CDK Brno 2008, s. 23

„Celý rozpočtový proces je upraven zákonem č. 250/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Územně samosprávné celky u nás hospodaří podle schváleného rozpočtu, ten je tvořen příjmovou a výdajovou stranou. Systém financování je postaven převážně na neziskovém sektoru.“⁶⁰ „V zásadě lze definovat čtyři skupiny příjmů obecních rozpočtů: *daňové, nedaňové, kapitálové a dotace*. Jedním z nejvýznamnějších zdrojů příjmů jsou příjmy daňové, ty se dělí na *sdílené daně*⁶¹, o výnos se obec dělí s ostatními články rozpočtové soustavy (DPH, daň z příjmu právnických osob dále jen „DPPO“, daň z příjmu fyzických osob, dále jen „DPFO“...) a *svěřené*, zde celý výnos připadá pouze obcím (daň z nemovitosti, DPPO za předpokladu, že poplatníkem je obec...). „Kritérium pro stanovení podílu na celostátním výnosu sdílených daní je pro obec počet obyvatel. Podíl je dán poměrem násobku počtu obyvatel k 1. lednu příslušného roku a koeficientu velikostní kategorie obce k součtu těchto násobků za všechny obce v ČR. Jednotlivé koeficienty velikostní kategorie obcí jsou předmětem přílohy č. 2 zákona č. 243/2000 Sb.“⁶²

Graf č. 1: Příjmy do obecních rozpočtů r. 2008 (v mld. korun)

zdroj : <http://www.havlena.net/blog/rozpocetove-urceni-dani-z-pohledu-obci/> , dne 25.12.2010

Jaroslav Čmejrek a Radek Kopřiva zastávají názor: Koeficienty velikostních kategorií se stávají terčem kritiky. Jde také o to, zda aplikací zákona o rozpočtovém určení daní nedochází k porušení Listiny základních práv a svobod z hlediska ústavně garantovaného

⁶⁰ Čmejrek J., Kopřiva R., Základy veřejné správy, ČZU v Praze 2007, s. 78

⁶¹ mají povahu obecné dotace.

⁶² Čmejrek J., Kopřiva R., Základy veřejné správy, ČZU v Praze 2007, s. 81

principu rovnosti v právech. Pokud si mají být rovni v právech jednotliví lidé, platí to i pro jejich společenství. U koeficientů velikostních kategorií obcí ovšem platí, že čím větší společenství, tím více jsou jejich příjmy násobeny a čím jsou naopak menší, tím více jsou redukovány.

Od roku 2000 dostávají obce 20,59 % z celostátního výnosu DPH - rozpočteno dle přepočteného počtu obyvatel, stejně tak z DPPO, DPFO a z daně z podnikání fyzických osob, kdy se bere 60 % z celostátního výnosu a pak 30 % daně podle bydliště podnikatele.

„Mezi nedaňové příjmy jsou řazeny příjmy z vlastního podnikání obce, uživatelské poplatky, příjmy za pokuty a penále a ostatní (např. dary). Dotace jsou krajské, státní a z nejrůznějších evropských fondů. Většina dotací je nároková a přísně účelová, o řadě akcí rozhoduje úředník centrální státní správy či kraje. Obec tak není fakticky závislá na rozhodnutí svého zastupitelského tělesa, příp. voleného centrálního zastupitelského tělesa (jako v příp. místních daní či rozdělení daní), ale na vůli státního aparátu.“⁶³

„Kapitálové příjmy nemají v celkové struktuře příjmů územních samosprávných celků zásadní význam. V ČR nedosahují ani 2 % celkových příjmů. Patří sem příjem z prodeje majetku, příjmy z emise komunálních obligací.“⁶⁴

⁶³ Balík S., Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností, CDK Brno 2008, s. 24-25

⁶⁴ Čmejrek J., Kopřiva R., Základy veřejné správy, ČZU v Praze 2007, s. 85

4 CHARAKTERISTIKA OBCE

První zmínky o Náchodě a jeho okolí pocházejí z Kosmovy kroniky, kde je Náchod vykreslován jako zemská brána, kterou se vchází do země. Ovšem tenkrát se ještě nemluvílo o Náchodě jeho dnešním jménem, toto pojmenování se poprvé vyskytlo v písemných pramenech v listině Břevnovského rukopisu z roku 1254. Tento rok je spojen s knížetem Hronem, který se v Náchodě usadil a od zmíněného data se poprvé uvádí jako pán Náchod. Můžeme toto datum tedy právem spojovat s počátkem Náchoda.⁶⁵

4.1 Historický vývoj města od 1848 do současnosti

„Revoluční období 1848-1849 se dotklo zdejší samosprávy. Po vyhlášení konstituce, v březnu 1848, byla ustavena národní garda, kterou inicioval tehdejší městský hospodář Josef Hubka, a rovněž byly demokratizovány původní měšťanské výbory samostatnými volbami. Komunální neboli obecní či městská samospráva byla oficiálně vyhlášena k datu 17. března 1849, kdy byl vydán tzv. Stadionův prozatímní obecní zákon o zřízení místních, okresních a krajských obcí. Tím byl dán právní základ budoucí územní samosprávy. Ta mohla začít fungovat až po roce 1850, kdy dozněly poslední zbytky feudalismu, nově nastupovala občanská společnost a byla zdůrazňována základní myšlenka, že základem svobodného státu je svobodná obec. Všechna dosavadní královská, poddanská města i trhová městečka, všechny vesnice byly prohlášeny za rovnoprávné a samostatné obce, které v obvodu svých katastrálních území, mají samostatně rozhodovat ve věcech vlastní samosprávy a prostřednictvím vlastních obecních úřadů zajišťovat v přenesené působnosti i základní agendu státní správy. Takto ustanovená místní samospráva podléhala územně i věcně pouze doзору státních úřadů. Tento zásadní krok v praxi znamenal zrovnoprávnění všech dosavadních šlechtických sídel, panství a velkostatků s občanskou společností.“⁶⁶

„První světová válka znamenala pro zdejší samosprávu omezení její statutární činnosti, mj. stávající orgány města nebyly znovu voleny, zůstaly v původním složení a byly pouze doplňovány, pokud některý z členů narukoval na frontu. Město se muselo potýkat se

⁶⁵ Bakalářská práce Politický život v Náchodě, Michaela Chadimová 2009, PEF ČZU, s. 25

⁶⁶ Baštecká L., Čáp J., Čížek J., Vývoj městské samosprávy v Náchodě, strana 23-24

Obrázek č. 2: Historický západní pohled na náchodský zámek

zdroj : Oldřich Šafář: Náchod v obraze čtyř století (brožura)⁶⁷

zhoršující se zásobovací a hospodářskou situací. Nedostatečná řešení vyvolávala časté protesty obyvatel. Památného pondělí 28. 10. 1918, o sedmé hodině večerní, vyhlásil starosta JUDr. Josef Čížek z balkonového okna hotelu Beránek, na náměstí shromážděnému davu lidí, tolik očekávanou zprávu o vzniku samostatného státu Čechů a Slováků. V novém státním útvaru bylo nejprve třeba zajistit běžný chod života města a okresu, což bylo v poválečných podmínkách v pohraničním okrese zvlášť obtížné. Tohoto úkolu se chopil Okresní národní výbor ustavený v Náchodě navečer 29. října 1918 ze zástupců čtyř politických stran v okrese: agrární, národně socialistické, sociálně demokratické, státoprávně demokratické. Předsedou byl zvolen dosavadní starosta města a okresu JUDr. Josef Čížek. Vzhledem k zeměpisné poloze města byla práce náchodského národního výboru těžší než jinde. Bylo nutné zajistit bezpečnost a pořádek ve městě a jeho okolí, bezpečný průchod zajatců ze zajateckého tábora v Broumově, obsazení strategického nádraží v Teplicích a ochranu velkých vojenských skladů v Broumově před drancováním. Ani podmínky pro ustavení a

⁶⁷ A. Haun, chromolitografie, 1867

činnost samosprávy nebyly jednoduché. V Náchodě byly zastoupeny čtyři nejsilnější politické strany, které se dělily, především před volbami na dva bloky. Na jedné straně tzv. socialistické strany: národní socialisté a sociální demokraté na straně druhé tzv. občanské, či poněkud hanlivě měšťacké, strany: národní demokraté, živnostníci a lidovci. Hlavními soupeři o prioritní postavení ve městě však vždy byli národní demokraté (továrníci, profesori, úředníci, obchodníci, advokáti apod.) a národní socialisté. Tyto dvě strany se taky pravidelně dělily o vítězství v komunálních volbách. Přesto však Náchod nikdy neměl jednobarevnou radu nebo zastupitelstvo, tvořili je zástupci všech stran, které získali hlasy. Pravděpodobně k tomu přispívala poměrně značná profesní provázanost členů jednotlivých stran na malém městě i fakt, že v mnoha případech se voliči prokazatelně nechali více ovlivnit jednotlivými osobnostmi, než programovými prohlášeními a stranickými sliby.⁶⁸ Z toho lze jednoduše usuzovat, že již za První republiky bylo možné v Náchodě, tehdy již okresním městem, sledovat klasické chování voličů malých a středních obcí, jak je popisují politologové dnes.

Toto relativně klidné a pro českou zemi rozkvětné období bylo zastaveno a násilně potlačeno již roku 1939, kdy po německé okupaci byl výnosem A. Hitlera vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Ač byl protektorát vyhlášen za autonomní, který se sám spravuje, má svého prezidenta, své samosprávné úřady, skutečnost byla jiná. Všechny úřady byly kontrolovány nasazenými německými úředníky a v čele státu stanul říšský protektor. I do náchodského zastupitelstva byli nasazeni dva místní Němci. Byla prosazována dvojjazyčnost na úřadech i na nápisech. Situace se ještě zhoršila v roce 1941, kdy na úřad říšského protektora nastoupil R. Heidrich a svými reformami, které postupně zaváděl, stále více omezoval samosprávu a vše se snažil podřídit správě říšského státního aparátu. „První snahy o zrušení samosprávy a zřízení správní komise se v Náchodě objevovaly již v dubnu 1942. Pokoušel se o ně známý kolaborant Stanislav Barták, pro svou nedůvěryhodnost ale neuspěl. Správní reforma byla v Náchodě provedena až po atentátu na Heidricha 27. května 1942 a následných krutých represích. 22. října téhož roku bylo zastupitelstvo na základě rozhodnutí zemského prezidenta bez možnosti odvolání nedemokraticky rozpuštěno. Tím definitivně zaniklo obecní zřízení z roku 1864, které s různými novelami a omezeními dosud platilo. Až rok 1945, kdy docházelo k nepříznivému vývoji válečné situace, znamenal

⁶⁸ Baštecká L., Čáp J., Čížek J., Vývoj městské samosprávy v Náchodě, Město Náchod 2007, s. 32-33

neodvratnou agónií německé vojenské a civilní moci. Úřady fungovaly ze setrvačnosti, systém se pomalu hroutil. Postupně se mobilizovaly jednotlivé české odbojové skupiny k převzetí moci a od 1. května se z iniciativy JUDr. Jana Chudoby začaly organizovat revoluční národní výbory. Ty byly legálně zřízeny vládním nařízením z 5. května téhož roku a měly navázat na pravomoc bývalých obecních orgánů (rady, zastupitelstva i starosty). Za revoluční můžeme považovat rok 1949, kdy pod vládou KSČ došlo ke znárodnění. Neunikly mu mimo jiné místní podniky, ani náchodskými občany milovaný pivovar a bylo obnoveno krajské zřízení. „V roce 1960, v rámci územní reformy, se Náchod stal sídlem nového okresu, do kterého byly začleněny i bývalé okresy Broumov, Jaroměř i Nové Město nad Metují. Tento uměle vytvořený administrativní celek byl začleněn do nově vytvořeného Východočeského kraje. Dále docházelo ke slučování okolních obcí s Náchodem a tím rozšiřování jeho území a počtu obyvatel, ke kterému došlo i roku 1985. V tomto období došlo k výstavbě dnes známých panelových sídlišť, U Nemocnice, Plhov, Pod Montací, Na Brance.“⁶⁹

4.2 Základní údaje o městě

„Město Náchod leží v nadmořské výšce 346 m. Rozkládá se na obou březích řeky Metuje a je přirozeným historickým, turistickým, správním a průmyslovým centrem celé oblasti od vstupní "Branky" až po Broumovský výběžek. V samotném centru města se nachází celá řada historických staveb - renesanční zámek s francouzskou zahradou, gotický kostel sv. Vavřince na Masarykově náměstí, stará barokní radnice, nová novorenesanční radnice, budova poštovního úřadu a další. Ve městě je regionální muzeum a galerie výtvarného umění. Náchod je hraniční město s přímou vazbou na polskou Kudowu Zdrój a další příhraniční polská lázeňská města Dušníki Zdrój a Polanica Zdrój.“⁷⁰

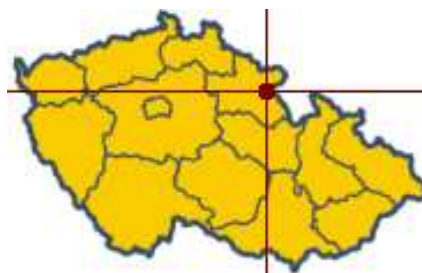
⁶⁹ Baštecká L., Čáp J., Čížek J., Vývoj městské samosprávy v Náchodě, Město Náchod 2007, s. 44

⁷⁰ <http://www.mestonachod.cz/na/mesto/popis/> ze dne 16.1.2011

Obrázek č. 3: Vyznačení euroregionu Glacensis

Obrázek č. 4: Náchod na mapě ČR

zdroj: www.rejstrikfirem.cz/maptest.php?small&id=3335; zdroj: www.euro-glacensis.cz/newindex.html,
dne 4. 3. 2011

Náchod je bývalým okresním městem a spadá do Královéhradeckého kraje.

- Nomenklaturní jednotka: region NUTS II
- Region soudržnosti: Severovýchod
- Euroregion příhraniční spolupráce: Glacensis
- Výměra plochy obce: 3334 ha
- Obec má 10 částí i katastrálních území.

Město Náchod je obcí s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem pro správní obvod obcí Borová, Česká Čermná, Dolní Radechová, Kramolna, Nový Hrádek, Studnice a Vysokov.⁷¹

Město Náchod nabízí svým občanům služby tří mateřských škol. Na svém území má tři úplné základní školy, tj. se všemi devíti postupnými ročníky a neúplné základní školy (1. - 5. ročník) v městských částech Babí, Běloves a ve Starém Městě.

Ve centru města se nachází několik středních škol. Gymnázium, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola stavební a Střední odborné učiliště Náchod, které má jako další možnost vzdělávání i vyšší odbornou školu. Zřizovatelem výše uvedených školských zařízení je kraj. V obci ovšem fungují také dvě soukromé střední školy, a to Soukromá střední škola podnikatelská a Evangelická akademie.

Ve městě jsou dva domovy důchodců, středisko pro občany se zdravotním handicapem, několik terénních ošetrovatelských služeb a různé druhy poraden (pro alkoholiky a jiné toxikomanie, psychiatrická péče, manželská poradna apod.).⁷²

⁷¹ www.mesta.obce.cz, ze dne 14.2.2011

⁷² data z www.mestonachod.cz

4.2.1 Základní demografické údaje z historie do současnosti

„V roce 1949 bylo obnoveno krajské zřízení ve veřejné správě, to se samozřejmě týka-
lo i města a okresu Náchod, který byl územně i věcně podřízen Krajskému národnímu vý-
boru v Hradci Králové. Jednalo se o záměru tak zvaného velkého Náchoda, který znamenal
administrativní začlenění okolních obcí, z nichž ale jedna byla proti. To jí ale nebylo nic
platné a původní záměr byl realizován k 1. březnu 1950. V rámci další reformy se Náchod
stal v roce 1960 sídlem nového okresu, který vznikl sloučením dosavadních okresů Brou-
mov, Jaroměř, Nové Město nad Metují a samozřejmě Náchod a jeho okolí. Okres byl za-
členěn do Východočeského kraje. Rozlohou i počtem obyvatel se řadil mezi nejmenší,
ovšem hustotou obydlí hned za Pardubický a Královéhradecký. V roce 1961 město tvoři-
ly místní části Babí, Běloves, Bražec, Malé Poříčí, Náchod, Staré Město nad Metují.
K výraznějšímu rozšíření obvodu města došlo v roce 1985 v rámci plánované integrace
obcí. Směrem k Orlickým horám byly připojeny obce Dobrošov, Jizbice, Lipí, směrem na
Krkonoše pak Pavlišov a Vysokov s obcí Starkoč. Poslední dvě jmenované se v letech
1990-1991 osamostatnily.“⁷³ Vývoj počtu obyvatel, ve zmiňovaných letech územních
změn a dále do současnosti, ukazuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č.2: Vývoj počtu obyvatel v obci Náchod v letech 1950-2009

Rok	1950	1961	1971	1985	1990	1995	2000	2005	2009
Stav k 1.1.	16 078	17 792	18 763	20 230	21 652	21 424	21 317	21 197	20 842

pozn.: počty jsou součtem obyvatel všech současných částí města Náchoda.

zdroj: vlastní zpracování dle dat z L.Baštecká, Náchod, NLN 2004, strana 257 ; ČSÚ

V obci Náchod je dle posledních dostupných informací k 31. 12. 2009 evidováno
20 760 obyvatel. Z celkového počtu je 9 941 mužů a 10 819 žen. Děti do 14 let je 2 984,
občanů ve věkovém rozmezí 15-64 let je 14 231, nad 65 let 3 545. Průměrný věk oproti
minulým letům vzrostl na 41,4. Hustota obyvatel je 623 na km², což je ve srovnání
s ostatními obcemi kraje poměrně dost vysoké číslo. Náchod je na třetím místě v počtu
obyvatel v kraji po Hradci Králové a Jičíně.⁷⁴

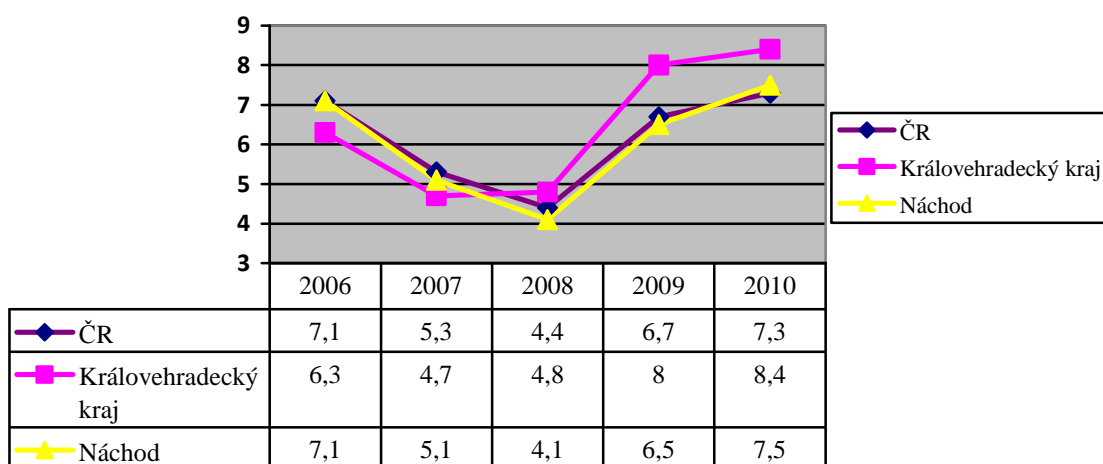
⁷³ Baštecká L. a kolektiv autorů, Náchod, NLN 2004, s. 256-257

⁷⁴ data z ČSÚ

4.2.2 Ekonomické údaje

V celém správním obvodu Náchoda, jako obce s rozšířenou působností bylo k 1.1.2010 30 640 ekonomicky aktivních obyvatel. Ve sledovaném období 2006-2008 byla nejvyšší nezaměstnanost v roce 2006, kdy se o zaměstnání ucházelo 1747 obyvatel. Pro rok 2007 došlo k výraznému poklesu na hodnotu 1230 a v roce 2008 byl zaznamenán jen mírný nárůst na 1288 uchazečů.

Graf č. 2: Porovnání míry nezaměstnanosti v letech 2006-2010

Zdroj : vlastní graf z dat ČSÚ a ÚP Náchod

Z grafu vyplývá, že míra nezaměstnanosti v Náchodě téměř kopíruje její vývoj na celostátní úrovni a pouze z pohledu míry nezaměstnanosti v celém kraji můžeme pozorovat výraznější kolísání a rozdíly.

Město ve svém územním obvodu eviduje k 31.12.2008 5424 ekonomických subjektů, z nichž 1897 je bez zaměstnanců a u 2890 se je nepodařilo zařadit. Nejvíce zaměstnavatelů a to 440 zaměstnává od 1 do 5 zaměstnanců, dále pak 125 firem zaměstnává 6-19 osob, 58 subjektů má 20-99 zaměstnanců a konečně 100 a více zaměstnanců má 14 společností.

Nejvýznamnější zaměstnavatelé se 100 a více zaměstnanci seřazení dle počtu zaměstnanců sestupně:

1. Oblastní nemocnice Náchod a.s.
2. ATAS elektromotory Náchod a.s.
3. Pekárny cukrárny Náchod a.s.
4. Sněžka, výrobní družstvo Náchod

5. Ametek elektromotory s.r.o
6. Amulet - chráněné dílny s.r.o.
7. Bartoň - textilní závody, a.s.⁷⁵

Hlavní problém zaměstnanosti v obci je, že většina velkých výrobních závodů najímá „levnou“ pracovní sílu z východu a tím se snižuje nabídka pracovních míst pro nezaměstnané občany Náchoda a okolí.

Do Náchoda, ležícího v údolí, se za prací sjíždí většina obyvatel z okolních měst, vesnic ale i městských částí, což v dnešní době, díky kvalitní síti autobusové a železniční dopravy, není problém.

⁷⁵ číselná data poskytnuta ÚP Náchod k roku 2008, ze dne 2. 2. 2011 a ČSÚ

5 POLITIČTÍ AKTÉŘI A OBČANSKÁ PARTICIPACE V OBCI

Na komunální úrovni se většinou nesetkáváme s příliš vyhraněnými předvolebními kampaněmi a programy, vycházejícími z ideologie jejich parlamentních základů. Často dokonce neobsahují radikálně odlišné názory na řízení obce a mnohdy se volební programy stran prolínají. Například v programech místních organizací pravicového politického spektra se objevují charakteristické prvky levicově smýšlejících stran. Prioritou stran je obsazovat kandidátky lidmi, kteří jsou ve všeobecném povědomí místních obyvatel. Pro voliče jsou pak důležité nejen osobní sympatie k danému kandidátovi, ale i povědomí o tom zda je schopný a ochotný pro obec něco přínosného prosadit.

Voliči všeobecně očekávají, že jimi zvolení zástupci budou pracovat pro blaho svých občanů, řešit palčivé problémy města zatěžující jejich život. K tomu jsou bezesporu potřeba finance a správná politická rozhodnutí.

5.1 Opětné počátky demokracie a první svobodné volby v Náchodě

„Konec období komunismu a události 17. listopadu 1989 se nevyhnuly ani Náchodu. Po výměně části poslanců Národního výboru stál před ním nejdůležitější úkol a to příprava svobodných parlamentních voleb. Ty se konaly 8. a 9. června 1990 a při spontánní účasti 97 % všech oprávněných voličů zvítězilo v Náchodě přesvědčivě revoluční Občanské fórum (58,99 %) hlasů, následované KDÚ (lidovci, 12,68 %) a KSČM (9,69 %). Volební výsledky v Náchodě v podstatě kopírovaly celostátní průměr. Neméně závažné byly i komunální volby do nových obecních zastupitelstev. Uskutečnily se 24. listopadu 1990 za účasti 79 % voličů. Vítězem bylo opět OF s 13 mandáty následované Českou stranou lidovou s nezávislými (7 mandátů), ČSSD (5 mandátů) a KSČ (3 mandáty). Absolutním vítězem se stal Miloslav Čermák, kterého volilo více než 8000 občanů. Poslední zasedání pléna MěNV, na kterém byly přejmenovány ulice, se uskutečnilo 1. listopadu 1990, rada zasedla naposledy 29. listopadu. Tím se definitivně uzavřela pětáctyřicetiletá éra národních výborů, které v sobě slučovaly principy státní správy a samosprávy.“⁷⁶

⁷⁶ Baštecká L., Čáp J., Čížek J., Vývoj městské samosprávy v Náchodě, Město Náchod 2007, s. 46-49

5.1.1 Vývoj obnovené městské samosprávy „od revoluce k reformě veřejné správy“

„Hned na začátku roku 1991 bylo nutné rekonstruovat městský úřad podle zákona o obcích 367/1990 Sb. Postupně se vytvářela nová organizační struktura a získávali se noví kvalitní pracovníci. Byl vydán nový jednací řád pro Radu města i pro Městské zastupitelstvo. Byla založena městská policie a významnou část příjmů města měly představovat místní poplatky, některé zcela nově zavedené městskou vyhláškou. V této fázi reorganizace zaniklo 33 dosavadních občanských výborů. Postupně byly nahrazovány dobrovolnými občanskými kluby, posléze osadními výbory a občanskými radami, zřizovanými pro zajištění kontaktů s MěÚ a pro lepší možnost uplatnění požadavků z jednotlivých obcí a částí města. Významnou aktivitou byla snaha o získání městského majetku v procesu restitucí – pivovar, lesy, bytový fond. Místními oblíbený pivovar Primátor byl v prosinci 1992 transformován na akciovou společnost Pivovar Náchod.“⁷⁷

Obrázek č. 5: Nová radnice

Obrázek č. 6: Stará radnice

zdroj : <http://foto.mapy.cz/62949-Nachod-2> ;
ze dne 5. 3. 2011

<http://foto.mapy.cz/4448-Nachod-Nova-Radnice>,

⁷⁷ Baštecká L., Čáp J., Čížek J., Vývoj městské samosprávy v Náchodě, Město Náchod 2007, s. 50-51

Po komunálních volbách v listopadu 1994 byla městská rada složena ze zástupců dvou nejsilnějších stran (ODS a KDU-ČSL), starostou se stal již podruhé místními oblíbený Milošlav Čermák. Postupně docházelo k nárůstu agendy i úředníků. To si vyžádalo rozmístění MěÚ do dvou objektů, staré i nové radnice (obě stojí na náměstí T.G.Masaryka), bytový odbor byl přemístěn do Starého Města.

Rok 1996 znamenal pro náchodskou radnici řadu velkých změn a setkání. Když na lednovém jednání rady požádal tehdejší starosta o uvolnění z funkce kvůli zdravotním problémům, jeho rezignace byla přijata. Na zasedání, které se konalo následující měsíc byla zvolena do funkce tehdejší místostarostka Mgr. Zdeňka Horníková. Během jejího starostování zažil Náchod dvojnásobnou prezidentskou návštěvu - českého prezidenta Václava Havla a polského prezidenta A. Kwasniewskiego. Nová starostka vydržela ve své funkci pouze přibližně půl roku. V září 1996 oznámila svůj úmysl odstoupit pro velké pracovní vytížení ve funkci poslankyně Parlamentu ČR. I přes náročné hledání nového starosty a po několika neúspěšných volebních pokusech, začal Náchod rok 1997 bez starosty. Až 16. 1. 1997 byl těsnou většinou zvolen jediný kandidát Ing. Vladislav Žídek. Ten dostal svému slibu a novou organizační strukturou se pokusil zefektivnit práci celého úřadu. Zároveň posílil kontrolní mechanismy. Jeho úřadování přerušily řádné komunální volby v roce 1998, kdy nejvíce hlasů již tradičně získala ODS. Starostou byl zvolen znovu Milošlav Čermák. V tomto volebním období bylo vedení města velmi aktivní. Byla schválena I. etapa náročných stavebních úprav Městské knihovny, prováděly se opravy komunikací, ke zvýšení bezpečnosti byl za pomoci dotace MV ČR vybudován kamerový systém a pracuje se na koncepci lávky pro pěší na místo frekventovaného přechodu u nádraží. Došlo k vybudování stovky nových bytových jednotek, další výstavba byla zahájena, dále došlo k opravě mnoha ulic.

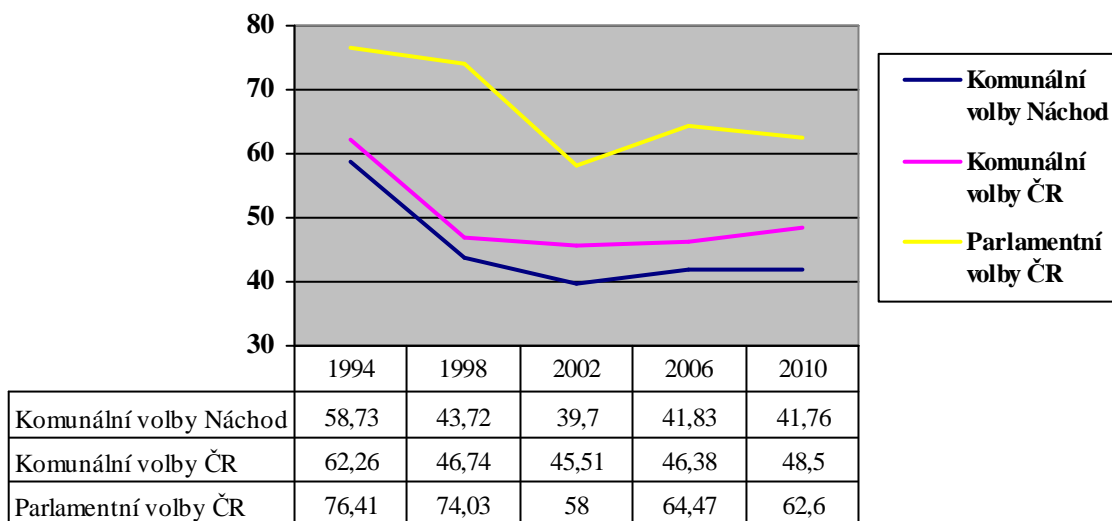
V dalších komunálních volbách na podzim roku 2002 opět zvítězila ODS. Z jejích řad byl zvolen starostou Ing. Oldřich Čtvrtečka. Ovšem hned od počátku roku vstupuje vedení města do nové situace, která vznikla v rámci reformy veřejné správy, kdy byly zrušeny okresní úřady a Náchod se stal obcí s pověřeným obecním úřadem, což znamená, že byl pověřen výkonem státní správy. Tím samozřejmě narostla vyřizovaná agenda i počet pracovníků. Ve volbách o další čtyři roky později se situace na radnici příliš nezměnila. Starosta a spolu s ním i většina zastupitelů obhájili své křeslo. Vítěznou stranou byla tedy znovu ODS.

5.2 Participace občanů v místní politice

Nejlépe vystihuje participaci občanů jejich účast ve volbách, ta má od počátku 90. let, kdy byla opravdu vysoká (nesporně ovlivněná možností svobodné volby po 40 letech, kdy byla lidem tato možnost upírána), spíše klesající tendenci, a to jak v místních, tak parlamentních volbách. Tuto klesající tendenci na lokální úrovni ovlivňuje především vývoj místního politického systému, který pokud je dlouhodobě beze změn přestává občany zajímat a ti mají pocit, že jejich hlasy a čas věnovaný volbám mnoho neovlivní, protože na radnici vidí stále ty stejné tváře, které ale přece nevolili. Nicméně je tu i další motiv, který jistě ovlivňuje mínění občanů a jejich účast ve volbách a tím jsou předvolební kampaně. Voliče často zaujme a více ovlivní, když vidí billboard kandidující strany s vyobrazenými kandidáty a zvukným heslem, než když čtou kandidátní listinu strany nebo sdružení, o které nikdy předtím neslyšeli a příliš neznají jejich členy.

Níže uvedený graf znázorňuje vývoj volební účasti v komunálních a parlamentních volbách.

Graf č. 3: Vývoj volební účasti v ČR 1994-2010

zdroj: Vlastní graf sestavený pomocí dat z ČSÚ, www.volby.cz

Jak je zřejmé z grafu volební účast v parlamentních volbách, je vyšší, než v komunálních. Pokud se ale jedná o pokles volební účasti, ten je mnohem strmější u parlamentních voleb s tím, že rozdíl necelých 30 %, který mezi nimi byl do voleb v roce 2002, se mezi nimi snížil v témže roce voleb na polovinu.

Jedním z dalších projevů občanské participace na veřejném životě, je jejich účast na zasedání zastupitelstva. O té je možné říci, že má stejně klesající tendenci jako volební účast. Na klesajícím zájmu má svůj podíl i to, že jednání nejsou řádně připravená a příliš se na nich nediskutuje. O dění na radnici se lidé dozvídají z webových stránek města, z měsíčníku Náchodský zpravodaj nebo nejrůznějších soukromých periodik, což většinou mnohdy stačí.

Následující tabulka shrne některé další vybrané ukazatele obecních voleb. Jak se vyvíjel počet kandidátních listin, věkový průměr kandidátů, zastoupení žen v místní politice atd.

Tabulka č. 3: Občanská participace a využití aktivního a pasivního volebního práva

Rok voleb	1994	1998	2002	2006	2010
Počet kandidátních listin	8	8	10	8	9
Z toho získalo mandáty	7	8	6	6	9
Počet kandidátů	155	214	245	190	243
Z toho ženy	70	39	78	57	70
Průměrný věk kandidátů	46,48	47,93	47,11	48,67	48,35
Kandidáti do 40 let věku	62	41	77	51	63
Oprávněných voličů	16 679	16 286	17 102	16 937	16 620
Kandidáti/oprávnění voliči	1%	1,3%	1,4%	1,1%	1,5%
Počet volených zastupitelů	27	27	27	27	27
Žen v zastupitelstvu	7	9	9	6	9
Průměrný věk zastupitelů	48,78	43,72	47,70	51,85	51,96
Volební účast	58,73%	43,72%	39,70%	41,83%	41,76%

zdroj : Vlastní tabulka sestavená z údajů ČSÚ, www.volby.cz

Počet volených zastupitelů vychází ze zákona o obcích a velikostní kategorie podle počtu obyvatel, dle které se v Náchodě volí 27 zastupitelů a tento počet se zatím nezměnil. Každá politická strana či sdružení nezávislých kandidátů má možnost kandidovat do komunálních voleb. Využití této možnosti a počty působících politických subjektů dle registrovaných kandidátních listin ukazuje výše uvedená tabulka. Jak je vidět, ne vždy prošly všechny kandidátky přes minimální hranici pro získání mandátů v zastupitelstvu. Průměrný věk kandidátů má spíše rostoucí tendenci, stejně jako průměrný věk zvolených zastupitelů, což do jisté míry souvisí jednak s minimální obměnou členů zastupitelstva a tím, že mladým lidem se zatím nedává příliš velká důvěra. Dle tabulky je počet žen v místní politice

stále menšinový, ale zato stabilní, kromě dvou propadů ve volebních obdobích začínajících v letech 1994 a 2006.

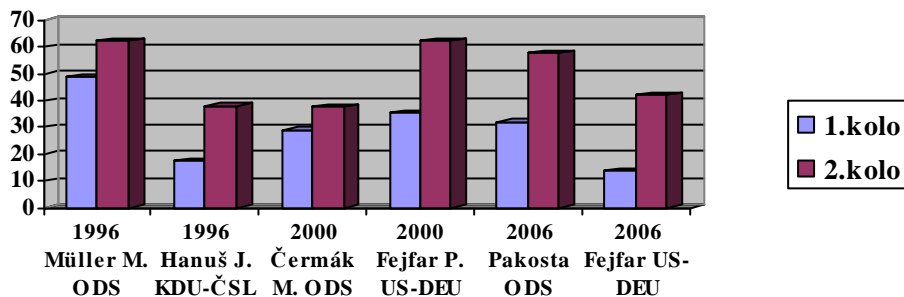
Jak vyplynulo z rozhovoru s J.Rudolfem (členem místní ODS), prosazování žen do místní politiky je velice vhodné a to především z hlediska kultury při jednání, přinášení nových pohledů na řešené problémy a určitého uklidňujícího elementu, kterým ženy jistě jsou.⁷⁸ Volební účast byla rekordní, stejně jako na zbytku území ČR, při prvních volbách v roce 1994, od té doby zaznamenává klesající tendenci. To ukazuje klesající zájem občanů o ovlivňování dění v jejich městě. Pro lepší představu o politické participaci občanů do místní politiky je třeba volební účast kombinovat s dalšími ukazateli. V tabulce je spočítán podíl počtu kandidátů na celkovém počtu oprávněných voličů, což má velkou vypovídací hodnotu o využití pasivního volebního práva, tedy aktivního začlenění mezi kandidáty v komunálních volbách. Největší poměr počtu kandidátů a voličů byl v posledních volbách na podzim 2010.

5.2.1 Volební účast a její možné proměny

V následující kapitole se pokusím potvrdit nebo vyvrátit zda volební účast v komunálních volbách bude ovlivněna pozitivně či negativně, když ve stejnou dobu probíhají senátní volby. Senátní volby v obvodu Náchod proběhly již třikrát, ale pouze jednou ve stejném termínu jako volby komunální. Senátní volby probíhají dvoukolově a řídí se většinovým systémem. Základní pravidlo pro pořádání voleb do senátu je, že se první kolo každých druhých voleb koná vždy v sudých letech na podzim, ve stejném termínu jako komunální volby do zastupitelstev měst a obcí. Jinak se konají s volbami do zastupitelstev krajů. K největšímu propadu volební účasti na komunální úrovni došlo v roce 2002 a to na propastných 39,70 %. V roce 2006, kdy probíhaly komunální volby současně s volbami do senátu, volební účast mírně stoupla a to na 41,83 % u komunálních voleb, a v prvním kole voleb senátních byla 43,17 %, ale do druhého kola přišlo již pouze 17,42 % oprávněných voličů. Data uvedená na ČSÚ potvrzují celorepublikový trend nižší volební účasti v druhých kolech senátních voleb, což můžeme odůvodnit právě faktem, že první kola senátních voleb probíhají současně s volbami komunálními nebo krajskými a druhá jsou již samostatná. Mnoho voličů tedy spojí svůj výlet do volební místnosti s odvolením senátora.

⁷⁸ z rozhovoru s Jiřím Rudolfem ze dne 7. 3. 2011

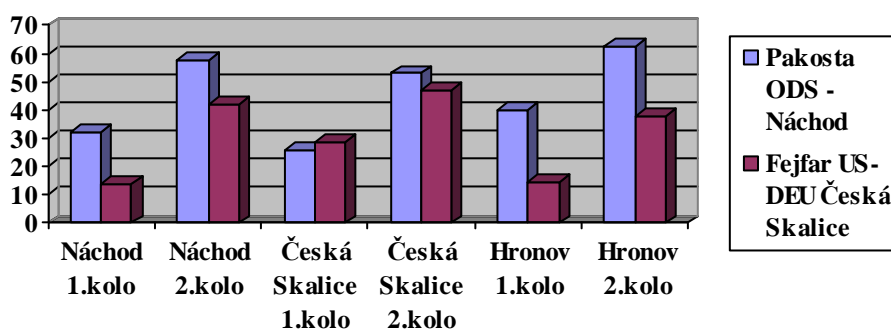
Graf č. 4: Podpora kandidátů v senátních volbách za volební obvod Náchod

zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ, www.volby.cz

V prvních senátních volbách v roce 1996 zvítězil kandidát ODS, který měl převahu hlasů jak v prvním tak v druhém kole voleb, což je zřejmé z výše uvedeného grafu. K výměně třetiny senátorů v obvodu č. 47 Náchod došlo následně v roce 2000. V tomto roce zvítězil tehdejší starosta města Česká Skalice Petr Fejfar s výrazným náskokem proti náchodskému starostovi Miloslavu Čermákovi, který byl místními oblíben. Jeho kandidatura ovšem na vývoj počtu hlasů neměla výraznější vliv.

Graf č. 5: Porovnání zisku hlasů dvou postupujících kandidátů v roce 2006 s prokázáním vlivu na jejich bydliště

zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ, www.volby.cz

První kolo posledních senátních voleb v náchodském obvodu proběhlo současně s volbami do zastupitelstva města v termínu 20. -21. 10. 2006. Z výše uvedeného grafu můžeme posoudit, zda mělo bydliště kandidáta vliv na úspěch ve volbách do senátu a zda

se zvýšila výrazně volební účast ve městech kandidátů. Do druhého kola senátních voleb postoupil kandidát ODS Petr Pakosta z Náchoda a Petr Fejfar, nominovaný za US-DEU z České Skalice (v letech 1990-2000 starosta města a dosavadní senátor obhajující tento post). Petr Pakosta v prvním kole neprohrál pouze v České Skalici, čímž se potvrzuje náklonnost občanů České Skalice ke svému kandidátovi. Druhé kolo je všeobecně postiženo výrazně nižší volební účastí a možná i z toho důvodu v druhém kole porazil P. Pakosta svého protikandidáta i v jeho městě.

Pro srovnání je do grafu zahrnuto i město Hronov, které je svým způsobem nezávislé a není nijak významně ovlivněno osobními sympatiemi k postupujícím kandidátům. Zde je vidět výrazný náskok P. Pakosty. Volební účast v prvním kole senátních voleb byla mezi sledovanými obcemi nejvyšší v Hronově (42,75 %). V Náchodě (39,96 %) i České Skalici (39,79%) se lišila pouhými desetiny procent. Nesporný vliv na vývoj hlasování má i předvolební kampaň, která byla ze strany obou soupeřů dosti rozsáhlá. Z pohledu občanů byla viditelnější kampaň právě Petra Pakosty. Jednalo se o billboardy, letáčky, magazín, webové prezentace apod. Tyto volby nakonec vyhrál a vrátil po jednom prohraném volebním období hlas ODS do Senátu ČR.⁷⁹

5.2.2 Nezávislí kandidáti jako symbol komunální politiky

Být nezávislým kandidátem je jistě také určitý projev občanské participace v místní politice a to, že je význam nezávislých kandidátů na místní úrovni politiky důležitý se pokusím prokázat následujícími tabulkami. Nezávislí se v zásadě dají rozdělit na tři skupiny. V první jsou jednotlivci, kteří kandidují samostatně a svoji kandidaturu musejí mít podloženu potřebným počtem podpisů oprávněných voličů. Množství podpisů je upraveno zákonem a představuje procento z celkového počtu obyvatel obce. V Náchodě se u nezávislých kandidátů pohybuje okolo 2 %. Druhou skupinou jsou sdružení nezávislých kandidátů, pro která platí 7% hranice počtu potřebných hlasů k zaregistrování u MV ČR. Poslední skupinou jsou kandidáti bez politické příslušnosti na kandidátních listinách politických stran či hnutí.

Níže uvedená tabulka znázorňuje výše popsanou situaci přímo v Náchodě.

⁷⁹ Použítá číselná data z ČSÚ, www.volby.cz

Tabulka č. 4: Nezávislí kandidáti ve volbách do zastupitelstva města Náchoda

Rok/ strana	1994		1998		2002		2006		2010	
	Kandi- dátů celkem	Z nich bez PP	kandi- dátů celkem	Z nich bez PP	kandi- dátů celkem	Z nich bez PP	kandi- dátů celkem	Z nich bez PP	kandi- dátů celkem	Z nich bez PP
ODS	26	10	27	2	27	3	27	0	27	4
ČSSD* ¹	27	15	27	1	27	7	27	8	27	12
KDU- ČSL* ²	27	15	25	12	27	11	27	15	27	18
KSČM	27	3	27	4	27	4	27	13	27	10
US-DU* ³	7	3	27	22	27	25	-	-	-	-
ODA* ⁴	8	5	27	26	-	-	-	-	-	-
Sdr.SOS, NK* ⁵	-	-	-	-	27	27	27	23	27	21
Sdr.SNK ED,NK* ⁶	-	-	-	-	-	-	27	23	27	27
SSO,NK	-	-	-	-	-	-	-	-	27	25
TOP 09	-	-	-	-	-	-	-	-	27	17
Celkem	122	43	160	19	162	52	162	82	243	158

pozn.: bez PP – to jsou kandidáti bez politické příslušnosti (nezávislí).

zdroj : Vlastní tabulka sestavená pomocí údajů z ČSÚ, www.volby.cz

Z uvedených tabulek (před i za tímto textem) je možné pozorovat zvyšující se tendenci obsazovat kandidátní listiny nezávislymi kandidáty. Při prvních komunálních volbách některé strany neměly plně obsazenu kandidátní listinu, což bylo mimo jiné dáno velmi málo početnou základnou členů tehdy nově vzniklých politických stran. Mnozí kandidáti měli obavu z možnosti spolurozhodování o místních záležitostech, když za poslední čtyři desetiletí byli všichni zvyklí, že se o ně někdo „tam nahoře“ postará a oni nemusí a ani nemůžou nic udělat. To samozřejmě souviselo i s neexistencí územní samosprávy a s úplným podřízením všech místních úřadů centrální státní správě. V prvních dvou volebních obdobích se neseťkáváme ani s kandidaturou sdružení nezávislých kandidátů, příp. předvolebních koalic. Pokud už se vyskytly, měly velice málo členů a nesplnily pětiprocentní hranici pro vstup do zastupitelstva. Později možná právě kvůli zvýšení šancí a zaplnění kandidátky maximálním možným počtem osob, strany vytvářely předvolební koalice s nezávislymi kandidáty nebo kandidovalo samostatné sdružení nezávislých kandidátů, většinou se zvuč-

ným názvem (např. SOS pro Náchod), který měl zaujmout pozornost voličů a případně změnit jejich názor.

Tabulka č. 5: Zvolení zastupitelé bez politické příslušnosti v městě Náchod

Rok/ strana	1994		1998		2002		2006		2010	
	man- dátů celkem	Z nich bez PP	man- dátů celkem	Z nich bez PP	man- dátů celkem	Z nich bez PP	man- dátů celkem	Z nich bez PP	man- dátů celkem	Z nich bez PP
ODS	11	5	7	2	9	2	10	0	4	1
ČSSD* ¹	4	4	5	0	5	2	6	3	5	2
KDU-ČSL* ²	5	4	4	0	4	3	3	2	3	2
KSČM	3	1	3	1	3	1	3	0	2	0
US-DU* ³	1	1	3	3	3	3	-	-	-	-
ODA* ⁴	2	2	3	3	-	-	-	-	-	-
Sdr. SOS* ⁵ ,	-	-	-	-	3	3	3	3	2	2
SZ, NK	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
Sdr. SNK- ED, NK* ⁶	-	-	-	-	-	-	2	0	2	1
SSO,NK	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3
TOP 09	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
Celkem	26	17	25	9	27	14	27	8	27	14

pozn. v roce 1994 se do zastupitelstva dostala ještě Liberální strana národně sociální, v roce 1998 pak jeden kandidát Právě alternativy a jeden České strany národně sociální.

*¹ v roce 1998 vzala ČSSD do koalice jednoho kandidáta za Romskou občanskou iniciativu ČR

*² v roce 2010 v koalici s Nestraníky

*³ v roce 1994 kandidovali pouze za DU, v roce 1998 vytvořili koalici US-DU, NK

*⁴ v roce 1998 sdružení ODA, NK

*⁵ v roce 2006 v koalici se SZ a NK, pro rok 2010 SOS pro Náchod kandidovalo samostatně

*⁶ v roce 2010 kandidovali v koalici se stranou VV

Při bližší analýze především posledních dvojích voleb, což nebylo možné uvést do tabulek, dále zjistíme, že za prvé se s postupem let stranám daří zaplňovat kandidátní listiny maximálním možným počtem kandidátů, což souvisí s početnou členskou základnou, kterou si strany za roky působení byly schopny vytvořit. Za druhé oslovují stále častěji ke kandidatuře všeobecně známé a uznávané tváře místního života. Těmi jsou především lékaři, učitelé, středoškolští profesori apod. Tato skutečnost vyplynula mimo jiné opět z rozhovoru s J. Rudolfem, který byl lídrem kandidátky ODS a je i jejím členem. Podle

něho se v místní politice projevuje tzv. fenomén lékařů.⁸⁰ Některé strany právě tyto osoby, pro voliče důvěryhodné a uznávané, dávaly dokonce na první místa svých kandidátních listin. Že se jim to vyplatilo, je zřejmé z preferenčních hlasů, kterými právě tyto osoby dále předběhly své politické spolukandidáty.

5.3 Nejvýraznější politické subjekty působící v náchodském zastupitelstvu

V zastupitelstvu města Náchoda působí aktuálně všech devět politických stran, vč. sdružení, které kandidovaly do posledních komunálních voleb v roce 2010. Ty nejvýraznější strany, které tvoří zhruba polovinu místního zastupitelstva, jsou zastoupeny i v poslanecké sněmovně a na náchodské radnici se dělí o moc již od počátku 90. let, kdy došlo k obnově obecní samosprávy.

5.3.1 Občanská demokratická strana

Z historické perspektivy je ODS téměř od svého vzniku nejsilnější stranou v Náchodě. Od prvních komunálních voleb až do voleb loňských nepřetržitě vyhrávala volby, navrhovala starostu města a obsazovala svými členy Radu města. Od prvních komunálních voleb v roce 1994 až do roku 2002 byl starostou nezávislý kandidát za ODS Miloslav Čermák, který vždy suverénně vyhrál, co se preferenčních hlasů týče. V následujících dvou volebních obdobích byl zvolen již člen ODS, Ing. Oldřich Čtvrtečka, M. Čermák měl opět nejvíce hlasů, ale ze zdravotních důvodů již nechtěl funkci starosty zastávat. Nicméně i jeho první volební období bylo provázeno zdravotními komplikacemi a následnou rezignací. Úspěchy ve volbách si zajistila místní organizace silnou pozici v městském zastupitelstvu. Z rozhovoru s Jiřím Rudolfem⁸¹ vyplývá, že místní sdružení má zhruba 70 členů. Místní rada, která má sedm členů, se schází měsíčně a mimo jiné projednává body své činnosti, příp. rozhoduje o zařazení nových členů. Ti se mohou do strany přihlásit vyplněním přihlášky dostupné na stránkách www.odsnachod.eu. K dalším, spíše neformálním schůzkám,

⁸⁰ z rozhovoru s Jiřím Rudolfem ze dne 7. 3. 2011

⁸¹ který je kromě členství v místní organizaci předsedou představenstva a ředitelem Prádelny a čistíren Náchod a.s.

se schází i zvolení zastupitelé, radní a případní další zájemci z řad místní ODS. Projednávají aktuální problémy zatěžující život občanů. Výsledkem těchto schůzek jsou rady a doporučení pro radní a zastupitele, co by měli prosazovat a projednávat.⁸² Mezi základní činnosti členů místního sdružení, patří nadační fond Zdeňky Horníkové a Petra Pakosty. Oba se zaměřují na získávání finančních prostředků od sponzorů, především tedy soukromých subjektů, a přerozdělování mezi zájmové a neziskové organizace v oblasti sociální, kultury i sportu. Z. Horníková se každoročně účastní (letos i se senátorem P. Pakostou) vyhlášení sportovních cen Sportovec Náchodska a její nadace přispívá do této soutěže finančními i věcnými dary. Zdeňka Horníková je předsedkyní oblastního sdružení, které zastřešuje všechny místní sdružení bývalého okresu a také poslankyní Parlamentu ČR. Z významných členů oblastního sdružení, se ve vyšší politice uplatnil také Jan Pajer, který je poslancem Parlamentu ČR a Petr Pakosta ve funkci senátora.⁸³ Při sestavování kandidátních listin si členové místní ODS zakládají především na vlastních členech, kterých mají dostatek. Jak ale přiznal Jiří Rudolf, z důvodu ztraktivnění kandidátní listiny zejména do posledních konaných voleb, oslovili i dříve zmíněné „populární“ lékaře.⁸⁴ Ti jsou, jak se ukázalo, velkým přínosem a atraktivním článkem kandidátní listiny. Na jejich kandidátce figuroval MUDr. Falta a v počtu preferenčních hlasů předběhl všechny své spolukandidáty za ODS, čímž se částečně potvrdilo fungování „fenoménu lékařů“. Tento trend je více rozpracován v další kapitole.

5.3.2 Česká strana sociálně demokratická

Kořeny a formování této strany můžeme hledat již na konci 19. století ve spojení s bojem za sociální a politická práva dělnictva. Na úrovni místní samosprávy strana začínala nabírat své členy, samozřejmě až po jejím obnovení, po roce 1990. Co se týče konkrétně náchodské ČSSD, ta se od revoluce musela smířovat s opakovanými programy v komunálních volbách a především s postojem v opozici vládnoucí ODS. Protože se situace pro ČSSD historicky změnila a strana v loňském roce poprvé vyhrála obecní volby, nenechala si ujít možnost nominovat starostu města. Ten byl následně i většinou zvolen. V rozhovo-

⁸² z rozhovoru s Jiřím Rudolfem ze dne 7. 3. 2011

⁸³ čerpáno ze stránek www.odsnachod.cz

⁸⁴ z rozhovoru s Jiřím Rudolfem ze dne 7. 3. 2011

ru starosta J. Birke zdůraznil organizační strukturu strany – na celostátní úrovni působí politické grémium, nejvyšším orgánem na úrovni samosprávy našeho regionu je Krajský výkonný výbor. Jeho předsedkyní je Hana Orgoníková, mimo jiné poslankyně Parlamentu ČR. O stupeň níže je postaven Okresní výkonný výbor, jehož předsedou byl tajnou volbou zvolen, Lubomír Franc⁸⁵. Na obecní úrovni pak působí Místní organizace, které jsou zastoupeny téměř ve všech obcích okresu Náchod. Předsedou náchodské organizace, která má 45 členů, je Jan Birke. Z výpovědi starosty je místní organizace v Náchodě nejsilnější v okrese. Členská schůze, které se účastní 30-35 členů, se koná čtyřikrát do roka. Řeší se na ní správnost práce starosty, projednávají se podněty členů, které se většinou týkají míst jejich bydliště, čemuž se ale nikdo nebrání. Mimo jiné se na ní hlasuje o přijetí nových členů, na které je kladen především požadavek bezúhonnosti. Výhodou je obecná povědomost o dané osobě mezi místními obyvateli a každý nový člen musí podepsat čestné prohlášení, kterým se řeší především eliminace rizik plynoucích z případné protiprávní činnosti nového člena. Podřízeným orgánem je tzv. výbor, má sedm členů. Právě v jeho kompetenci bylo sestavit kandidátní listinu pro posledně konané volby. Od předsedy J. Birkeho dostal každý za úkol sestavit vlastní kandidátku s tím, že on sám nechce být lídrem. Na tento post tedy po vzoru ostatních politických stran ve městě nominovali MUDr. Tichého, který, jak se ukázalo, byl velice úspěšným lídrem. Ve výboru došlo ke shodě na prvních deseti kandidátech, dále se hlasovalo o doplňování. Devět míst bylo ponecháno nezávislým kandidátům. Mezi další činnosti a aktivity mimo předvolebního boje, patří pořádání čarodějnic a dětských dnů.⁸⁶

5.3.3 Patrioti Náchoda

Toto sdružení vzniklo těsně před posledními komunálními volbami na podzim roku 2010. Členy jsou především bývalí členové místní ODS, kteří se neshodli s vedením místní organizace, a proto vystoupili. Jedním z nich je i Libor Fiedler, správce místní Základní umělecké školy. Název strany je velice atraktivní a výstižný, ovšem není to oficiální název.

⁸⁵ nyní navíc hejtman Královéhradeckého kraje a místopředseda místní organizace Broumov (okres Náchod)

⁸⁶ z rozhovoru s Janem Birkem ze dne 21. 2. 2011, některé informace čerpány z webu kralovehradecko.cssd.cz

Vzhledem k nedostatku času a nutnosti získání min. 7 % hlasů z celkového počtu občanů Náchoda, zapsaných ve stálých seznamech voličů⁸⁷, se tehdy budoucí členové dohodli s představiteli místní strany Svobodných občanů a pod hlavičkou této strany už mohli kandidovat do komunálních voleb jako její nezávislí kandidáti.⁸⁸ Nezávislých kandidátů byla většina, což potvrzuje i její složení, kdy pouze dva členové byly příslušníci strany Svobodných občanů a 25 nezávislých členů. Převážná většina nezávislých byli místní podnikatelé nebo lidé, jejichž tváře jsou místním přinejmenším povědomé a to ze všech věkových skupin. Rozhodli se pro dosti populistickou předvolební kampaň. Město bylo plné billboardů s fotkou členů, na každém bylo nějaké zvučné heslo, jako např.: obnova lázeňství, vyřešení dopravní situace apod. Tato hesla se nicméně objevovala na všech předvolebních programech kandidujících stran, ne všechny se ale dostaly do domácností voličů. V případě velkoplošných reklamních kampaní šlo hlavně o to, komu dají voliči důvěru, kdo z lidí prezentujících se na billboardech je pro ně v jejich povědomí nejdůvěryhodnější.⁸⁹ Pravdou je, že největší reklamní kampaň měli kromě Patriotů i ČSSD a obě strany uspěly ve volbách.

5.3.4 TOP 09

Strana vznikla, jak je zřejmé již z jejího názvu, v roce 2009. Ze stanov strany vyplývá, že vychází z tradic křesťansko-židovské evropské kultury, je konzervativní a demokratická. Odmítá jakékoli formy ideologií, které vedou k totalitě a nerespektování základních práv a svobod. Usiluje o maximální odpovědnost budoucím generacím, což považují za ustanovení, díky kterému se pravděpodobně strana stala oblíbenou především mezi mladými voliči. Členem strany může být každý občan starší 18 let, který je schopen podepsat čestné prohlášení, které obsahuje podmínku, že nebyl členem žádné organizace komunistického režimu. O jeho vstupu do strany rozhoduje regionální výbor s přihlédnutím k vyjádření místní organizace. Tím se dostáváme k vlastní organizační struktuře. Na samém vrcholu je samozřejmě celostátní organizace, dále pak krajská organizace, v rámci krajů vznikly v bývalých okresních městech organizace regionální (působící i v Náchodě). V rámci regionálních pak působí i místní, případně městské organizace. Nejvyšším orgá-

⁸⁷ tato nutnost vychází z §21 odst. 4, zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

⁸⁸ z rozhovoru s Liborem Fiedlerem ze dne 8. 3. 2011.

⁸⁹ některé informace z www.patriotinachod.cz

nem na úrovni regionu je výbor, který se schází podle potřeby, ale nejméně jednou za dva měsíce. Jeho funkce je zejména řídicí, kontrolní a koordinační ve vztahu k místním organizacím. Na úrovni místních organizací je nejvyšším orgánem sněm, který se schází zpravidla dvakrát ročně, vždy před uplynutím funkčního období volených orgánů místní organizace. Mimo jiné hodnotí stranickou činnost a jedná o hlavních úkolech místní organizace pro příští období. Výkonným orgánem je pak místní výbor. Ten se schází minimálně šestkrát ročně, mezi jeho činnosti patří sestavování kandidátních listin do zastupitelstva a projednávání usnesení vyšších stranických orgánů.⁹⁰

5.3.5 Křesťanská a demokratická unie – československá strana lidová

Tato strana si připisuje na místní úrovni stejnou úspěšnost jako ODS a dá se říct, že od prvního vítězství ODS v komunálních volbách byla jejím partnerem a vždy prosadila své členy na významná místa náchodské radnice. Stránky místní organizace prezentují kromě programu pro volby 2010 i aktivity pro město, na kterých se podílela jako koaliční strana, a které se podařilo uskutečnit, což je také velice dobrý nástroj k oslovení potencionálních voličů. Místní organizace KDU-ČSL má 60 členů. Nejvyšším orgánem místní organizace je výroční členská schůze, která se schází vždy před uplynutím funkčního období a projednává činnost za uplynulé období a úkoly místní organizace pro období následující. Výbor místní organizace je výkonným orgánem a má 11 členů, předsedou je MVDr. Bělobrádek. Jednou až dvakrát za dva měsíce, mimo letní prázdniny, pořádají cestopisné přednášky, plesy, besedy občanů s politiky (v roce 2010 to byl předseda KDU-ČSL C. Svoboda, europoslankyně Z. Roithová). Mezi další aktivity patří spolupořádání akcí pro děti (Pohádkový les, Mikulášská nadílka na mši), farní den.⁹¹ Strana ve svých kandidátních listinách již od prvních voleb dávala vcelku velký prostor nezávislým kandidátům a v roce 2010 dokonce kandidovala v koalici s Nestrany s komerčním názvem Koalice pro město a podtitulem Náchod je náš domov.

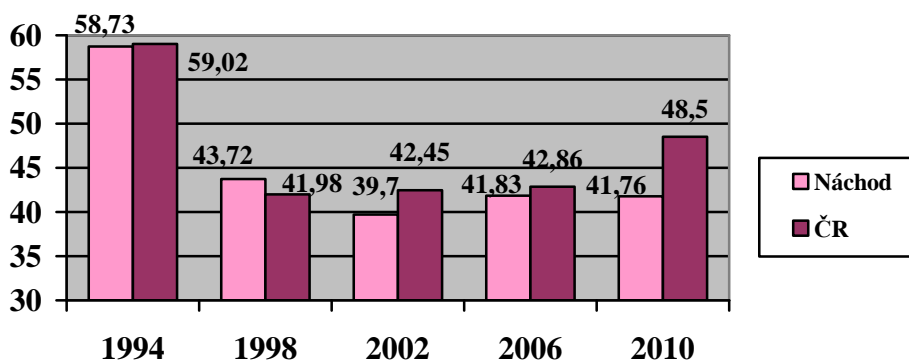
⁹⁰ vycházím ze stanov TOP09 uveřejněných na jejich stránkách www.top09.cz

⁹¹ písemné sdělení : Bělobrádek Pavel, dne 15. 3. 2011.

5.4 Komunální volby 2010

V roce 2010 se konaly již páté komunální volby do zastupitelstev měst a obcí od pádu socialistického režimu. Konají se vždy po čtyřech letech. První komunální volby se konaly v roce 1994. Následovaly volby 1998 a 2002, 2006 a 2010. Z výsledků dostupných na stánkách Českého statistického úřadu vyplývá, že největší volební účast v komunálních volbách v Náchodě byla v roce 1994. To bylo zřejmě podpořeno nadšením lidí, kdy mohli veřejně beztretně projevit vlastní názor, což bylo v předchozích čtyřiceti letech nemyslitelné. Graf volební účasti v Náchodě v porovnání s celorepublikovým průměrem znázorňuje její zprvu rapidní pokles a opětovné vyhlídky růstu, ty se projeví mnohem více na celostátní úrovni než přímo v Náchodě.

Graf č. 6: Volební účasti v komunálních volbách v letech 1994-2010

zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ, www.volby.cz

Podle minimální a maximální hranice volených zastupitelů patří Náchod do kategorie, která si volí 15-35 zastupitelů. V Náchodě je od prvních voleb v roce 1994 hranice stanovena na 27 členů a dosud nebyla změněna.

Poslední komunální volby, které proběhly ve dnech 15. a 16. října 2010, znamenaly pro náchodskou radnici a potažmo i občany historické změny. Do voleb kandidovalo devět politických stran, včetně sdružení a nezávislých kandidátů a koalic. Vůbec poprvé byly všechny kandidátky naplněny maximálním možným počtem kandidátů. Již tradičně se volilo 27 členů zastupitelstva jednoho volebního obvodu v 25 okrscích. Oprávněných voličů bylo 16 620, vydaných obálek 6941 a odevzdaných pouze o jednu méně. Volební účast se

opět snížila oproti minulým volbám, ale stále nebyla nejnižší, ta byla zaznamenána ve volbách v roce 2002.

Co se týče rozdělení počtu hlasů, došlo letos k historickému obratu a také úspěchu všech devíti kandidujících subjektů, kterým se podařilo překročit 5% hranici potřebnou pro vstup do zastupitelstva. Volby poprvé od znovuoobnovení demokracie vyhrála ČSSD s 18,43 %. ODS se poprvé posunula na druhé místo a získala 15,49 % hlasů, což je o více jak polovinu méně, než v předchozích volbách 2006. Došlo tedy k historickému propadu této strany, což mohlo být zapříčiněno i odchodem několika bývalých členů. Těsně za ODS pak skončili Patrioti Náchoda s 15,08 %. Nad hranicí deseti procent získaných hlasů skončila ještě TOP09. Ostatní strany získaly od 6 do 9%. Následující tabulka znázorňuje počty získaných hlasů a následné přidělení mandátů.

Tabulka č. 6: Přehledné výsledky voleb v číslech

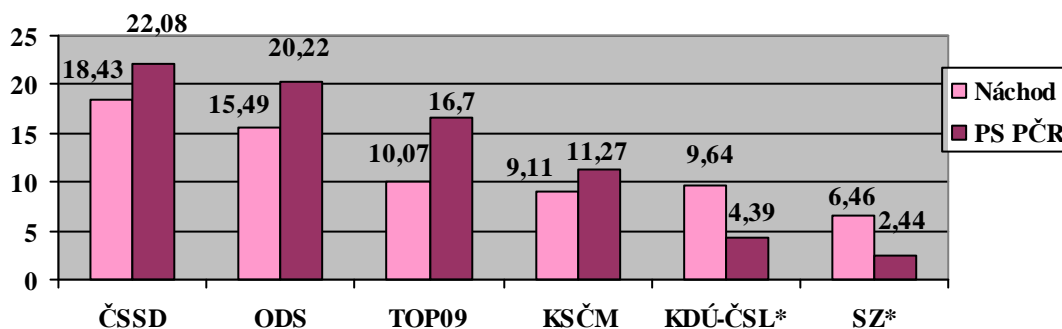
	Počet hlasů v %	Hlasy absolutně	Získané mandáty
ČSSD	18,43	31 055	5
ODS	15,49	26 103	4
Sdružení Svobodní, NK	15,08	25 400	4
TOP 09	10,07	16 963	3
KDU-ČSL*	9,64	16 236	3
KSČM	9,11	15 354	2
Koalice SNK-ED a VV	8,07	13 593	2
Sdružení "NSK", NK	7,66	12 904	2
Sdružení SZ, NK	6,46	10 878	2

* kandidovali v koalici s Nestraníky.

zdroj: vlastní zpracování pomocí dat z ČSÚ, www.volby.cz

V tabulce jsou strany seřazeny od nejúspěšnější sestupně. Složení zastupitelstva v poměru mužů a žen se vrátilo do stejné situace, která byla v Náchodě v roce 2002, a opět došlo ke snížení počtu žen o jednu. Výsledný poměr je tedy 20 mužů a 7 žen. Průměrný věk zastupitelů mírně stoupl oproti minulému volebnímu období z 51,85 na 51,96. Nejstarším zastupitelem je člen KSČM Josef Kindl, nejmladší člen a zároveň předseda místní organizace KDU-ČSL MVDr. Pavel Bělobrádek.

**Graf č. 7: Porovnání volebních výsledků voleb do zastupitelstva Náchoda
a Poslanecké sněmovny v roce 2010**

* SZ i KDU-ČSL v Náchodě kandidovaly v koalici s Nezaníky.

Zdroj : vlastní zpracování z dat z ČSÚ, www.volby.cz

Z grafu vyplývá, že politické dění v Náchodě téměř kopíruje parlamentní schéma. Ke znatelnějším rozdílům v počtu hlasů došlo u SZ a KDU-ČSL, zástupci jejichž stran byli úspěšnější jednoznačně na místní úrovni. Na úrovni parlamentní nepřekročili potřebnou hranici hlasů a museli opustit poslaneckou sněmovnu. Úspěšnost na obecní úrovni byla zapříčiněna tím, že kandidovali v koalici s neznaníky, kteří na místní úrovni přinesli hlasy chybějící na úrovni celostátní. To dokazuje i poměr zvolených zastupitelů a z nich neznaníků kandidujících za tyto dvě strany. V případě KDU-ČSL to jsou 3 zastupitelé, z toho 2 bez politické příslušnosti a u SZ jsou to 2 zvolení zastupitelé, 1 bez politické příslušnosti (profesor místního gymnázia).

Pokud porovnáme úspěšnost stran ve volbách a kandidáty, kteří stranám přinesli nejvíce hlasů, jednoduše prokážeme výše zmiňovaný „fenomén lékařů“ a jinak obecně známých a prospěšných lidí v Náchodě. V následující tabulce jsou strany seřazeny podle úspěšnosti ve volbách s preferenčními hlasy získanými nejúspěšnějšími kandidáty jednotlivých stran.

Tabulka č. 7: Vítězní kandidáti neúspěšnějších stran

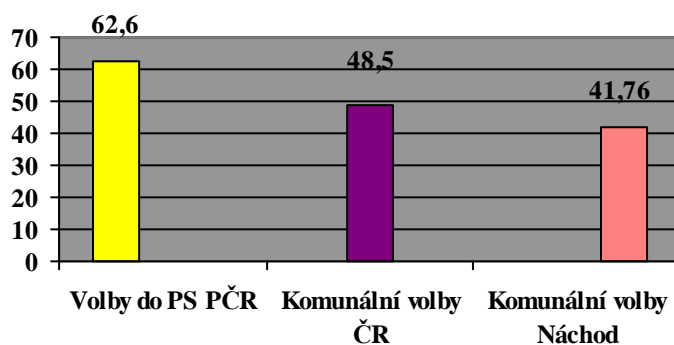
Strana	Kandidát	Počet preferenčních hlasů	Politická příslušnost
1. ČSSD	1. MUDr. Tichý Ladislav	1600	ČSSD
	2. Brát Miroslav-novinář	1483	ČSSD
	3. MUDr. Lochman Petr	1474	BEZPP
2. ODS	MUDr. Falta Jan	1447	BEZPP
3. Patrioti	Fiedler Libor – správce ZUŠ	1421	BEZPP
4. TOP09	MUDr. Škoda Miroslav	1141	BEZPP
5. KDU-ČSL	MVDr. Bělobrádek Pavel	1010	KDU-ČSL

pozn. : BEZPP – kandidát bez politické příslušnosti.

zdroj: vlastní zpracován z ČSÚ, www.volby.cz

Z tabulky je dále zřejmé, že tak, jak jsou seřazeni neúspěšnější kandidáti dle preferenčních hlasů, tak se také umístily strany po volbách. Tato úspěšnost převážně kandidátů bez politické příslušnosti dokazuje apolitické vlastnosti komunální politiky.

Graf č. 8: Porovnání volební účasti v komunálních volbách a do PS PČR v roce 2010

zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ, www.volby.cz

Z grafu je zřejmé, že co se týče volební účasti a tedy motivace voličů něco změnit na půdě městského zastupitelstva, potažmo na dění ve městě, stále početnější volební účasti se těšily volby do poslanecké sněmovny, které se konaly ve stejný rok.

5.4.1 Povolební vyjednávání a utváření koalic

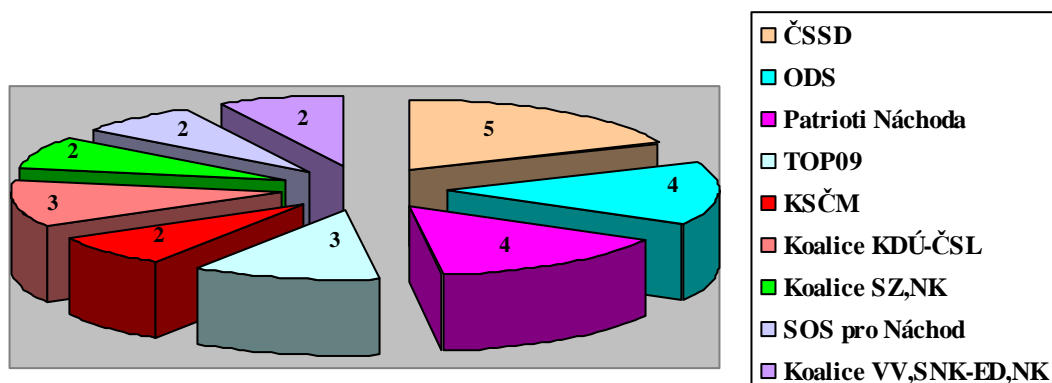
Pokud použijí typologii dle Jüptnera, uvedenou v teoretické části, Náchod se svým počtem obyvatel 20 842 (k 1. 1. 2009) patří mezi obce větší střední velikosti. Vytváření povolebních koalic je spíše výjimečné, ale jak jsme se na příkladu Náchoda mohli přesvědčit i tady se dohodlo Sdružení SNK-ED a Věci Veřejné na koalici, dále pak KDU-ČSL a Neustraníci.

Od roku 1994, kdy se uskutečnily první komunální volby do zastupitelstva města Náchoda, můžeme prohlásit za nejúspěšnější stranu ODS, která vítězila i po následující tři volební období. Mohla tedy navrhovat starostu, což vždy využila a většinu hlasů si zajišťovala nejčastěji koalicí s KDU-ČSL.

Po téměř dvaceti letech znamenaly volby 2010 velký zlom na místní politické scéně. Historicky první vítězství v místních komunálních volbách si připsala ČSSD a to znamenalo velké personální změny na postech nejen městské rady, ale i celé radnice. Jak dále vyplynulo z rozhovoru s novým starostou J. Birkem (ČSSD), dle nepsaného pravidla začala povolební vyjednávání vítězná strana. Jako lídr vyjednávání byl zvolen v rámci vítězné ČSSD právě Jan Birke, který hned na začátku deklaroval, že se neuchází o post starosty.

Jak dále vyplývá z typologie dle Jüptnera, zastupitelé by měli při sestavování koalic i obsazování postů dbát vůle voličů dle preferenčních hlasů. Problém byl, že ani nejúspěšnější muž těchto voleb, doktor L. Tichý nechtěl do místní politické scény vstupovat jako starosta, především z důvodu velké pracovní vytíženosti. Nicméně důležité bylo, aby se vítězná straně podařilo získat většinu hlasů v novém zastupitelstvu. Tu potřebovali i ke zvolení starosty, aby po téměř dvaceti letech mohli obsadit tento post. Většina hlasů je výhodná samozřejmě i po zbytek volebního období. Situaci nezlehčoval ani fakt, že všechny kandidující strany se dostaly do zastupitelstva. Rozložení mandátů, bylo následující, viz. níže uvedený graf.

Graf č. 9: Počty získaných mandátů

zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, www.volby.cz

Vítězná strana se snažila respektovat vůli voličů a vzhledem k tomu, že původní vedení v podobě ODS dostalo o více jak polovinu hlasů méně, než v předchozích volbách (pokles z 33,11 % na 15,49 %), prvním předpokladem bylo nepustit toto staré vedení do výkonných funkcí. Ač se na místní úrovni moc neprojevuje ideologie stran, přece jenom zde určitou roli hrál nesouhlas s ideologií KSČM, se kterým se vítězná strana a hlavně její předseda nesmířil. Tuto stranu tedy rázem také vyškrtl z možných koaličních dohod. Dále J. Birke postupoval vyřazovací metodou s tím, aby vyloučil další působnost dosavadních zastupitelů a stran z předchozích volebních období. Takovou stálicí na poli místního zastupitelstva byla také KDU-ČSL, za které se do zastupitelstva dostali kromě jednoho lékaře manželé Maršíkovi (P. Maršíková byla místostarostkou již v několika volebních obdobích). Ti ale pro nové vedení nepředstavují spolehlivého partnera, proto se také rozhodlo s nimi nevyjednávat, stejně jako se sdružením SOS pro Náchod, jejichž člen J. Rohulán byl doposud místostarostou, a tedy také spadal do kategorie starého vedení. V minulém volebním období kandidoval v koalici se Stranou zelených.

Na scénu přišly nové subjekty a to Patriots, TOP09 a koalice VV. U prvních dvou zmiňovaných se jednalo především o nestraníky, kteří odešli z ODS, jak jsem již zmiňovala výše v popisu stran. Tudíž ani oni neměli zájem jakkoli vyjednávat s ODS. Pro ČSSD znamenaly jediného možného partnera. Jednání s nimi proběhlo velice rychle a vcelku hladce. Základním požadavkem bylo obsazení svých kandidátů v radě města a zanesení

určitých požadavků do koaliční smlouvy. Z teoretické části vyplývá, že počet členů rady musí být lichý, od 5-11 členů a nesmí převyšovat jednu třetinu členů zastupitelstva. V případě Náchoda se volí devět členů, což je přesně jedna třetina. Při výběru členů představitelé opět postupovali podle preferenčních hlasů, které kandidáti budoucí koalice získali. ČSSD s největším počtem mandátů obsadila tři místa v radě a navrhla starostu. Jedním z radních je tedy nejpreferovanější kandidát MUDr. Tichý. Patrioti měli také tři posty v radě, jeden člen (T. Šubert) získal i post místostarosty. Dvě místa obsadila TOP09 s tím, že jedna z nich D. Benešová se stala také zároveň místostarostkou. Místo pro jednoho radního připadlo K. Petránkovi za Věci Veřejné. Tímto si ČSSD, pokud sečteme počty mandátů koaličních stran, zajistila 14 hlasů v zastupitelstvu. Což už by byla většina, ale opozice se také snažila získat maximální počet hlasů a snažila se získat na svoji stranu některé neobsazené členy budoucích koaličních stran. Proto se ČSSD rozhodla vytvořit jakési partnerství se dvěma opozičními stranami a to tak, že jim nabídli některé z dosud neobsazených postů. Zelení požadovali post předsedy kontrolního výboru, dostala jej tedy jejich zastupitelka MUDr. Kalibánová. KDU-ČSL požadovala post předsedkyně finančního výboru, stala se jí P. Maršíková, čímž se sice do určité pozice dostala osoba z bývalého vedení, ale koalice si tím zajistila silnou většinu v zastupitelstvu, co se hlasů týče (celkem 18 hlasů).⁹²

5.4.1 Ustavující zasedání a programové prohlášení

I když Jan Birke neměl zájem o post starosty, ČSSD si toto místo nechtěla nechat vzít, když už se jim po tolika letech podařilo poprvé zvítězit a jediným kandidátem, na kterém se shodla celá koalice, byl právě Jan Birke. Dle ustavujícího zasedání ze dne 10. 11. 2010 uveřejněného na stránkách města Náchoda, získal kandidát ČSSD J. Birke většinu a to 16 hlasů pro zvolení na post starosty, kterého se tedy nakonec ujal. Zasedání se zúčastnilo 26 z 27 jmenovaných zastupitelů, jeden byl pro nemoc omluven. Po jednání zastupitelstva města podepsali představitelé koaličních stran (ČSSD, Patrioti města Náchoda, TOP 09 a Koalice SNK – ED, VV) Smlouvu o koaliční spolupráci. Smlouva o koaliční spolupráci je přílohou smlouvy o vytvoření koalice, která byla uzavřena mezi těmito subjekty vzešlými z voleb do Městského zastupitelstva v Náchodě. Smlouva o koaliční spolupráci obsahuje

⁹² z rozhovoru s Janem Birkem ze dne 21. 2. 2011.

témata a prezentuje programovou shodu všech subjektů vzniklé koalice a řeší zásadní otázky vedoucí k soudržnosti ustavené koalice v průběhu let 2010 - 2014. Každý člen čtyřkoalice měl možnost jednat o zásadních bodech týkajících se rozvoje města Náchoda a v případě shody byl tento bod zanesen do koaliční smlouvy, potažmo programového prohlášení. Z rozhovoru s Liborem Fiedlerem (členem Patriotů města Náchoda, zastupitelem i radním) vyplynul hlavní požadavek, který podmiňoval účast Patriotů v koalici a to, že se nezmění majetkové vztahy v akciové společnosti VAK, zajišťující především pitnou vodu pro občany Náchoda. Tento bod se stal samostatným bodem programového prohlášení nazvaného „téma veřejného zájmu“. Stejný požadavek měli, co se týče Technických služeb s.r.o. a Lesů města Náchoda s.r.o.. Především první dvě (VAK a Technické služby) jsou bezesporu komodity, které nemohou nikdy zkrachovat. Vodu i svoz odpadu budeme vždy potřebovat a bylo by velmi nevýhodné tyto komodity prodávat zahraničním investorů a později si za jejich služby připlácet, stejně jako je tomu např. v krajském městě Hradci Králové, kde veřejnou vodu prodali francouzským investorům, kteří ji obratem zdražili.⁹³ Předchozí rada města již o prodeji, resp. přechodu na tzv. provozovatelský model, společnosti VAK a.s. jednala, ale naštěstí pro Náchod a všechny jeho občany k prodeji nedošlo.

Další body jsou rozděleny do několika oblastí a obsahují rozšiřující podbody. Uvedu jen ty nejpálčivější:

- **Téma majetku města, financí a městského rozpočtu**

- Realizace majetkového, finančního a personálního auditu s cílem optimalizovat a zefektivnit činnost agendy Městského úřadu v Náchodě
- Provedení změn v městských obchodních a příspěvkových organizacích s cílem zlepšení jejich hospodaření a zlepšení kvality jejich činnosti
- Maximální využití dotačních titulů z fondů a prostředků EU
- V závislosti na hospodaření města a stavu rozpočtů daň z nemovitosti snížit, popřípadě ponechat maximálně na stávající úrovni – není trestem vlastnit ve městě dům či pozemek

⁹³ z rozhovoru s Liborem Fiedlerem ze dne 8. 3. 2011.

- **Téma životního prostředí a čistoty města**

- V rámci odpadového hospodářství podporovat třídění odpadů a moderní způsoby skládání při zachování stávajícího způsobu svozu domovních odpadů
- Péče o městskou zeleň a podpora úpravy zámeckého kopce

- **Téma rozvoje města ve vztahu k obnovení lázeňské tradice**

- Inicicace a podpora všech možností vedoucích ke znovuoobnovení lázeňství s ohledem na prospěch, prosperitu a rozvoj města
- Profilace územního plánu města, který zohlední rozvoj lázeňství

- **Téma dopravy a dopravní prostupnosti**

- Komplexní podpora přípravy obchvatu města a vyvážená komunikace se všemi skupinami obyvatel s pozitivním i negativním přístupem k tomuto záměru
 - Zlepšení dopravní propustnosti Náchodem realizací místních opatření
- Samozřejmě jsou zde obsaženy i body z kultury, sportu, sociální oblasti, školství apod.⁹⁴

⁹⁴ http://www.mestonachod.cz/mestsky-urad/tiskove-centrum/Programove_prohlaseni.pdf, ze dne 16. 3.

6 ZÁVĚR

Tématem diplomové práce jsou komunální volby a politický proces na obecní úrovni. Pro konkretizaci teoretických předpokladů a případovou studii z první části práce bylo zvoleno město Náchod a to hned z několika důvodů. Je to bývalé okresní město s bohatou nejen politickou historií, které představovalo vždy určitou spádovou oblast pro všechny okolní obce a vesnice. Jeho centrum bylo dějištěm mnoha významných událostí při změnách politického i územního uspořádání města, jeho okolí i celé země. Teoretická část čerpá z řady odborných textů zabývajících se právě během historických událostí v politickém procesu na území našeho státu, což je poté konkretizováno na průběhu historie v Náchodě a jeho bezprostředním okolí. Mezi další teoretická východiska patří aktuální samosprávné uspořádání ČR, zásady voleb a pohled českých odborníků na uspořádání povolebních koalic na úrovni obcí.

V úvodu práce je stanoveno několik cílů, které jsou rozpracovány v praktické části. Jednak je to charakteristika základních socioekonomických ukazatelů zkoumané obce, což je důležité k bližšímu seznámení se s obcí, na které se provádí studie. Současně s tím se z uvedených údajů čerpá pro následné analýzy politického procesu v obci. Dle statistických dat patří Náchod mezi méně problematické regiony. Jeho míra nezaměstnanosti kopíruje spodní hranici celostátního průměru. V porovnání s Královéhradeckým krajem, patří mezi obce, které negativní průběh spíše zmírňují, což je do jisté míry dáno jeho průmyslovou historií a situováním několika podniků přímo v centru města. Mnoho původních průmyslových podniků se v 90. letech dostalo do potíží a aktuální hospodářská krize jim situaci také neulehčila. Většina dříve plně fungujících budov místních továren, dnes chátrá, mnohdy je vykoupili soukromé subjekty ze spekulativních důvodů a město teď jen těžko hledá možnosti jak tyto části obce zkulturnit. Přesto je Náchod městem zájmu mnohých nových podnikatelských subjektů, i díky jeho příhraniční situovanosti. Za prací se do něho sjíždějí obyvatelé ze všech okolních obcí. Svojí polohou tvoří spádovou oblast celého regionu.

Druhým cílem bylo představit nejvýznamnější aktéry politického procesu v Náchodě. K jejich představení bylo využito rozhovorů s několika z nich, čímž je možné se dostat k informacím, které nejsou zveřejňovány na internetu ani jiných volně dostupných zdrojích.

Tito aktéři dále figurují v analýze voleb a povolebních vyjednáváních, tudíž je vhodné i jejich představení.

Třetím, nejobsáhlejším cílem práce je analýza a popis změn v politické reprezentaci, povolební vyjednávání a s tím spojená volební účast. Několik kapitol je věnováno i participaci občanů na místním politickém životě. Participaci občanů vyjadřuje nejlépe jejich volební účast, jejíž nepřilíš uspokojivý průběh vystihuje několik grafů uvedených v praktické části. Mnoho lidí odrazuje od jejich účasti po několik volebních období se neměnicí situace v personálním uspořádání na Náchodské radnici. Neuvědomují si, že jsou to ale jen oni, kdo může tuto situaci ovlivnit a to právě tím, že se budou hojně účastnit voleb, kde mohou prosazovat své názory. Bylo by tedy vhodné zvýšit medializaci a všeobecné povědomí o komunální politice a více občany seznamovat s jejími zásadami a pravidly, která nejsou stejná jako na celostátní úrovni, jak si mnoho lidí možná myslí. Rozhodnutí zastupitelů a radních města se jeho obyvatel přímo a velice rychle dotýkají, i proto je nutné zdůraznění tohoto druhu politiky. Aby si voliči uvědomili, že to nejsou pouze vrcholoví politici, kteří dělají nepopulární rozhodnutí, ale mnoho z těchto rozhodnutí mají v rukou právě místní zastupitelé. Společně s tím je nutné pozitivně hodnotit i zvyšující se zájem odborníků-politologů o tuto sféru politiky.

O změnách politické reprezentace se v Náchodě do posledních voleb v roce 2010 nedalo příliš mluvit. Jak dokazuje stručná analýza výsledků všech komunálních voleb od těch prvních v roce 1994 až do roku 2006, měla převahu v náchodském zastupitelstvu stále jedna stejná strana (ODS), která tyto volby pravidelně vyhrávala. Poslední volby v roce 2010 znamenaly pro náchodskou radnici i její občany výrazný obrat. Dosud vládnoucí strana výrazně ztratila, co se týče získaných hlasů i členů, kteří ji před volbami opustili. Vítězem se stala strana stojící všechna dosavadní volební období v opozici (ČSSD). Výsledky z povolebních vyjednávání ke splnění třetího cíle, byly zjišťovány právě na těchto převratných volbách. Náchod patří, podle počtu obyvatel dle typologie Jüptnera, mezi obce větší střední velikosti (dále jen VSO). Většině charakteristik systém na náchodské politické scéně odpovídá. Nevyskytují se zde nezávislá sdružení, ale kandidáti se sdružují spíše pod některou regionálně-komunální politickou stranu (Patrioti Náchoda, SOS pro Náchod), nebo přímo kandidují jako nezávislí na kandidátních listinách politických stran působících na celostátní úrovni. Tyto strany, jak vyplývá z analýzy, dávají stále větší prostor nezávislým kandidátům. Ač je nejčastějším systémem z pohledu tvorby exekutivních povolebních

koalic, který také specifikuje Jüptner ve svých odborných textech, systém polosoutěživý, Náchod vykazuje svým principem „vlády a opozice“ spíše systém soutěživý. Když vezmeme v potaz spodní hranici, od které je obec specifikována jako VSO (9001 obyvatel a Náchod má zhruba 20 500 obyvatel) a to, že se zvyšujícím se počtem obyvatel dochází právě k přechodu k soutěživému systému, není to nijak výjimečné. Zásadní myšlenkou komunální politiky je nevýznamnost ideologického faktoru. Z historické perspektivy Náchoda popsané v práci vyplývá, že již za První republiky bylo možné v Náchodě sledovat klasické chování voličů malých a středních obcí, a povolební utváření koalic, bez výrazného vlivu ideologie, jaké popisují politologové dodnes. Přesto se na místní politické scéně objevuje jeden výrazný ideologický rys a to neochota utvářet jakákoli partnerství s KSČM. Jinak politický proces v Náchodě vykazuje všechny rysy komunální politiky. Velký vliv zde hraje všeobecné povědomí o schopnostech a respektovanosti místních aktérů politického života. Poslední volby navíc prokázaly zajímavý trend. Některé politické strany a sdružení na svých kandidátních listinách, mnohdy na posty lídrů, umisťovaly všeobecně uznávané osoby místního života a to především lékaře. Dle výsledků analýzy tento trend velice dobře zafungoval a strany byly právě díky preferenčním hlasům těchto osob úspěšné.

7 SEZNAM LITERATURY

LITERÁRNÍ ZDROJE:

BALÍK STANISLAV, *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností*, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno 2008, 387 stran, ISBN 978-80-7325-144-4

BALÍK STANISLAV, HLOUŠEK VÍT, HOLZER JAN, ŠEDO JAKUB, *Politický systém českých zemí 1848-1989*, Masarykova univerzita v Brně 2003, 180 stran, ISBN 80-210-3307-X

BAŠTECKÁ LYDIA, ČÁP JAROSLAV, ČÍŽEK JAN, HLADKÝ LADISLAV, SÁDLO VÁCLAV, SLAVÍK JIŘÍ, TŮMA JAN, *Náchod*, Nakladatelství lidové noviny 2004, 327 stran, ISBN 80-7106-674-5

BAŠTECKÁ LYDIA, ČÁP JAROSLAV, ČÍŽEK JAN, *Vývoj městské samosprávy v Náchodě*, Garmond 2007, 64 stran, 978-80-254-4495-5 (v knize neuvedeno:brož.)

ČEBIŠOVÁ TAISIA A KOLEKTIV AUTORŮ, *Obec postavení, správa, činnost*, ISV Praha, 1996, 380 stran, ISBN 80-85866-19-6

ČMEJREK JAROSLAV, BUBENÍČEK VÁCLAV, ČOPIK JAN, *Demokracie v lokálním politickém prostoru*, Grada Publishing,a.s. 2010, 240 stran, ISBN 978-80-247-3061-5

ČMEJREK JAROSLAV A KOL., *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR*, Kernberg Publishing,s.r.o. 2009, 134 stran, ISBN 978-80-87168-10-3

ČMEJREK JAROSLAV, *Obce regiony jako politický prostor*, Alfa nakladatelství, 2008, 165 stran, ISBN 978-80.87197-00-4

ČMEJREK JAROSLAV, KOPŘIVA RADEK, *Základy veřejné správy*, ČZU v Praze, 2007, 124 stran ISBN 978-80-213-1626-3

FIALA PETR, STRMISKA MAXIMILIÁN, *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*, Brno CDK 2005, 267 stran, ISBN 80-7325-074-8

FILIP JAN, SCHELLE KAREL, *Právní úprava voleb do zastupitelstev*, ŽIVA v.o.s. Zlín 1994, 174 stran, ISBN 80-901745-4-X

HEYWOOD ANDREW, *Politologie*, Eurolex Bohemia, 2004, 482 stran, ISBN 80-86432-95-5

JANÁK JAN, HLEDÍKOVÁ ZDEŇKA, DOBEŠ JAN, *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*, Nakladatelství Lidové Noviny 2005, 569 stran, ISBN 80-7106-709-I

KOUDELKA ZDENĚK, *Obce a kraje podle reformy veřejné správy v roce 2001*, LINDE Praha 2001, 424 stran, ISBN 80-7201-272-X

KREJČÍ OSKAR, *Nová kniha o volbách*, Professional publishing Praha 2006, 481 stran, ISBN 80-86946-01-0

ŠARADÍN PAVEL, OUTLÝ JAN, *Studie o volbách do zastupitelstev obcí*, Universita Palackého v Olomouci, 2004, 232 stran, ISBN 80-244-0798-1

INTERNETOVÉ ZDROJE:

ověřeno k 28.2.2011

Ministerstvo vnitra ČR :	www.mvcr.cz
Oficiální stránky města Náchoda :	www.mestonachod.cz
Oblastní organizace ČSSD:	kralovehradecko.cssd.cz
Místní organizace ČSSD:	www.cssdnachod.cz
Sdružení Strany svobodných občanů a NK:	www.patriotinachod.cz
Místní sdružení ODS:	www.odsnachod.cz
Oficiální stránky Zdeňky Horníkové:	www.zdenkahornikova.cz
Český statistický úřad:	www.czso.cz
Volební server ČSÚ:	www.volby.cz
Rejstřík firem:	www.rejstrik.firem.cz
Portál měst a obcí ČR:	www.mesta.obce.cz
Stránky politické strany:	www.TOP09.cz
Stránky portálu seznam.cz:	foto.mapy.cz

OSTATNÍ ZDROJE:

Vlastní bakalářská práce, Politický život v Náchodě, z r. 2009

Zákon o obcích 128/2000 Sb.

Zákon o volbách do zastupitelstev obcí 491/2001 Sb.

písemné sdělení: MVDr. Pavel Bělobrádek

ROZHOVORY:

Rozhovor se starostou města Náchoda Janem Birkem 21. 2. 2011

Rozhovor se zastupitelem města Náchoda Jiřím Rudolfem 7. 3. 2011

Rozhovor se zastupitelem města Náchoda Liborem Fiedlerem 8. 3. 2011

SEZNAM VYOBRAZENÍ:

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: vzor vyhlášení stanného práva tentokrát z roku 1920	19
Obrázek č. 2: Historický západní pohled na náchodský zámek	44
Obrázek č. 3: Vyznačení euroregionu Glacensis	47
Obrázek č. 4: Náchod na mapě ČR.....	47
Obrázek č. 5: Nová radnice.....	52
Obrázek č. 6: Stará radnice	52

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Ukázka rozdílu v metodách přidělování hlasů.....	33
Tabulka č.2: Vývoj počtu obyvatel v obci Náchod v letech 1950-2009.....	48
Tabulka č. 3: Občanská participace a využití aktivního a pasivního volebního práva.....	55
Tabulka č. 4: Nezávislí kandidáti ve volbách do zastupitelstva města Náchoda.....	59
Tabulka č. 5: Zvolení zastupitelé bez politické příslušnosti v městě Náchod	60
Tabulka č. 6: Přehledné výsledky voleb v číslech	67
Tabulka č. 7: Vítězní kandidáti nejméně úspěšných stran	69

Seznam grafů

Graf č. 1: Příjmy do obecních rozpočtů r. 2008 (v mld. korun)	41
Graf č. 2: Porovnání míry nezaměstnanosti v letech 2006-2010	49
Graf č. 3: Vývoj volební účasti v ČR 1994-2010	54
Graf č. 4: Podpora kandidátů v senátních volbách za volební obvod Náchod	57
Graf č. 5: Porovnání zisku hlasů dvou postupujících kandidátů v roce 2006.....	57
Graf č. 6: Volební účasti v komunálních volbách v letech 1994-2010.....	66

Graf č. 7: Porovnání volebních výsledků voleb do zastupitelstva Náchoda a Poslanecké sněmovny v roce 2010	68
Graf č. 8: Porovnání volební účasti v komunálních volbách a do PS PČR v roce 2010	69
Graf č. 9: Počty získaných mandátů	71

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář vedení rozhovoru	82
Příloha č. 2: Fotografie z ustavujícího zasedání z 10.11.2010 konající se v Divadle Dr. Josefa Čížka v Náchodě.....	83
Příloha č. 3: Organizační struktura městského úřadu	84
Příloha č. 4: Grafika billboardu předvolební kampaně před senátními volbami v roce 2006	85
Příloha č. 5: Volební magazín kandidáta na senátora v roce 2006	85
Příloha č. 6: Jeden z návrhů revitalizace bývalé tovární budovy Tepny v centru Náchoda	86

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Scénář vedení rozhovoru

1. Jak funguje místní organizace (příp. sdružení), jaké aktivity vyvíjí mimo předvolební období?
2. Kolik má místní organizace (příp. sdružení) členů?
3. Jak jste sestavovali kandidátní listiny?
4. Jaké místo mají u vás nezávislý kandidáti?
5. Jak vybíráte nové členy?
6. Jak probíhala koaliční vyjednávání?

Příloha č. 2: Fotografie z ustavujícího zasedání z 10.11.2010 konající se v Divadle Dr.Josefa Čížka v Náchodě⁹⁵

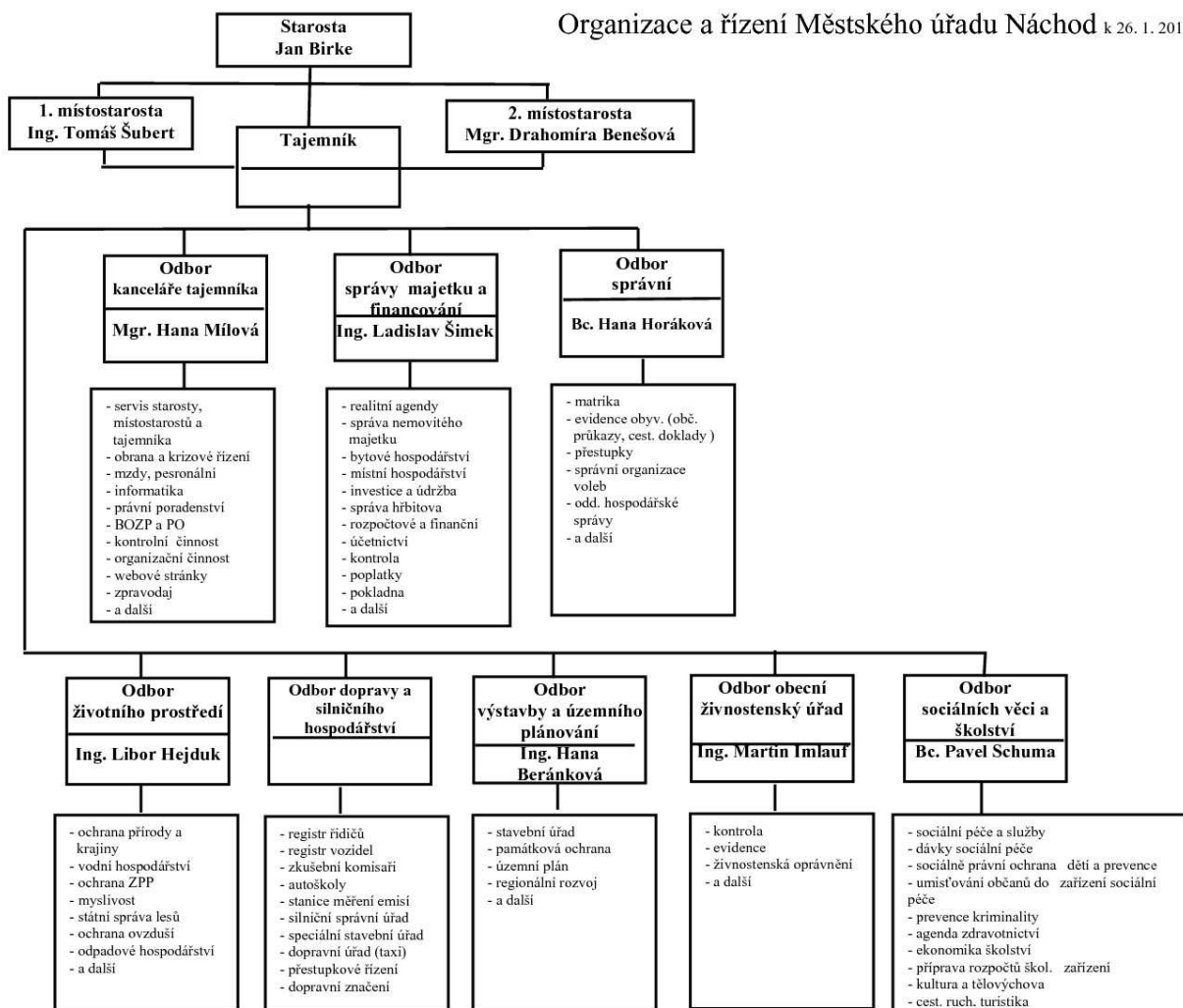

pozn. Zleva sedí bývalý tajemník Pavel Nývlt, první místostarosta Tomáš Šubert, starosta Jan Birke a druhá místostarostka Drahomíra Benešová

⁹⁵ [http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/zpravodajsky-servis/aktuality/foto.asp?id=713 &ido=908 &soubor=a_713_17715578.jpg](http://www.mestonachod.cz/mesto-nachod/zpravodajsky-servis/aktuality/foto.asp?id=713&ido=908&soubor=a_713_17715578.jpg)

Příloha č. 3: Organizační struktura městského úřadu ⁹⁶

Organizace a řízení Městského úřadu Náchod k 26. 1. 2011

⁹⁶ http://www.mestonachod.cz/mestsky-urad/pz-info/org_struktura.pdf

Příloha č. 4: Grafika billboardu předvolební kampaně před senátními volbami v roce 2006⁹⁷

Příloha č. 5: Volební magazín kandidáta na senátora v roce 2006⁹⁸

⁹⁷ <http://archiv.ods.cz/volby2006/kandidat.php?obvod=47>

⁹⁸ <http://archiv.ods.cz/volby2006/download/magaziny/47-pakosta.pdf>

Příloha č. 6: Jeden z návrhů revitalizace bývalé tovární budovy Tepny v centru Náchoda⁹⁹

⁹⁹ písemné sdělení: atelier iNS 28. 9. 2009